

Seletuskiri
haridus- ja teadusministri määruse „Riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuri
toetamine teekaardi alusel“ eelnõu juurde

I SISSEJUHATUS

Määrusega reguleeritakse „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020“ prioriteetse suuna „Kasvuvõimeline ettevõtlus ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline teadus- ja arendustegevus“ meetme „Eesti T&A rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamine ja osalemine üle-euroopalistes teadusalgatustes“ tegevuse „Riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuri toetamine teekaardi alusel“ (edaspidi *meetme tegevus*) investeringute kavade koostamise korda ning struktuuritoetuse taotluste esitamise ja menetlemise ning struktuuritoetuse kasutamise tingimusi ja korda.

Meetme tegevuse taust

Rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline Eesti teadus- ja arendustegevus on eeldus, et meie teadussüsteem saaks tulemuslikult panustada Eesti ühiskonna ja majanduse väljakutsete lahendamise ning lüüa võrdse partnerina kaasa rahvusvahelises teadus- ja innovatsioonialases koostöös. Eesti on teinud edusamme teadus- ja arendustegevuse ja innovatsiooni arendamisel, kuid seni ei ole me suutnud likvideerida mahajäämust „vanast“ Euroopast. Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni võimekus jaotub Euroopas ebahõlpsalt, jättes suure osa (sh uuemate) liikmesriikide potentsiaali kasutamata. Eesti positsioon on EL ühistes initsiatiivides nõrk. Meie võimalused osalemiseks ja koostööks ning osasaamiseks EL kollektiivsest kompetentsist sotsiaalmajanduslike ja globaalsete probleemide lahendamisel on oluliselt pärssitud. EL struktuuritoetuste esmane eesmärk on ebavõrdsete olukordade lahendamine ja teadus- ja arendusalase võimekuse edasine arendamine ning tulemuslikkuse tõstmine, seejuures meie võimekuse arendamine teadustööd võimaldava infrastruktuuri alal. Vähendades ebahõlpsust teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni kvaliteedi ja tulemuslikkuse (*performance*) jaotumist „vana“ ja „uue“ Euroopa vahel, vastab meetme tegevus täielikult Euroopa Regionaalarengu Fondi üldisele eesmärgile.

Teaduse infrastruktuuride all mõistetakse vahendeid (labor, aparatuur, seadmed, kollektioonid, arhiivid, struktureeritud informatsioon või nende kompleksid), tingimusi, teadmisi, meetodeid, materjale ning nendega seotud tegevusi ja teenuseid, mida kasutatakse teadus- ja arendustegevuseks, uute teadmiste loomisel, teadmiste ülekandmiseks, vahendamiseks ja/või säilitamiseks. Teaduse infrastruktuuride hulka kuuluvad füüsilised objektid, teenust osutavad struktuurid ja liikmelisused rahvusvahelistes organisatsioonides või infrastruktuuri konsortiumides. Infrastruktuuri objektid võivad olla kas ühes kohas asuvad (*single-sited*), hajus-struktuurid (*distributed*), millel võib olla keskne/ühine teenus, või virtuaalsed (*virtual*).

Meetme tegevuse kavandamise taust ja vajadus tuleneb siseriiklikest prioriteetidest ja valdkondlikest probleemkohtadest, mida käsitlevad põhjalikult riiklikud strateegiad ja arengukavad. Selle kaudu panustab meetme tegevus otseselt riiklike strateegiate ja arengukavade täitmisele ning on seda silmas pidades ka kavandatud. Riiklike strateegiaid ja arengukavasid, mille täitmisele meetme tegevuse rakendamine panustab, võib esile tuua kolm ning vastavaid seoseid on käsitletud ka 1. peatüki „Üldsätted“ all.

Lisaks sellele puudutab meetme tegevust otseselt Eesti Euroopa Liidu teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni partnerlustes osaluse strateegilise raamistiku osaluskava koostamine. Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020

„Teadmispõhine Eesti” üheks oluliseks eesmärgiks on tagada, et Eesti oleks aktiivne ja nähtav rahvusvahelises teaduskoostöös. Eesti on väike – inimressursi hulk on piiratud ning ka rahastuse osas ei suuda me konkureerida suurte riikidega. Seetõttu tuleb teha valikuid ning seada omale võimalikult täpselt need prioriteedid ja eesmärgid, mida soovime EL-i partnerlustes osalemisel saavutada. Eesti EL teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni partnerlustes osaluse strateegiline raamistik on kinnitatud teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia rakendusplaani lisana ning selle eesmärk on määrata riigi osaluse põhimõtted erinevates EL teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni-alastes partnerlustes, kirjeldada valikute tegemise otsustusprotsessi ja erinevate osapoolte rollijaotust. Strateegiline raamistik hõlmab Eesti osalemist mh Euroopa Teadusinfrastruktuuride Strateegiafoorumi (*European Strategy Forum on Research Infrastructures*, ESFRI) tegevuskava objektides (sh Euroopa teadusinfrastruktuuride konsortsiumites, ERIC). EL partnerluste osaluskavas näidatakse ära osaluse rahastamise allikad, mille hulka ühe võimalusena kuulub meetme tegevus „Riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuri toetamine teekaardi alusel“.

Meetme tegevuse eesmärk, sh mis erineb eelmise perioodiga võrreldes

Infrastruktuuri arendamise meetme eesmärgiks on teadus- ja arendustegevuse konkurentsivõime edenemist ja pikaajaliste strateegiliste eesmärkide täitmist toetava teadustöö läbiviimisega seotud riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuri terviklik väljaarendamine, lähtudes infrastruktuuri laiemast suunatusest teadusasutustele, ettevõtetele ja teistele partneritele, rahvusvahelisele koostööle orienteerituse ja nutika spetsialiseerumise kasvuvaldkondade arenguvajaduste toetamise põhimõtetest. Tegevuse eesmärk on kooskõlas rakenduskavas toodud kirjeldusega („Riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuri toetamine teekaardi alusel“, p. 2.4.3.1.), mille kohaselt eesmärgiks on „mh tagada Eesti TA asutustele ja ettevõtetele juurdepääs ning osalemine ESFRI teekaardi jt rahvusvahelistes teaduse infrastruktuurides, arvestades muu hulgas ka nutika spetsialiseerumise vajadusi. Oluline on ka riigisisese teaduse infrastruktuuride arendamine ja avamine teistele teadusasutustele, välispartneritele ja ettevõtetele. Teaduse infrastruktuurina käsitletakse tingimusi, ressursse ning nendega seotud teenuseid, mida teadlaskond vajab nii eesliiniteaduse mõjusaks arendamiseks ELi tasandil kui ka teadmiste ülekandmiseks, vahetamiseks ning säilitamiseks. Samuti hõlmab teaduse infrastruktuur peamist varustust, seadmeid, kollektioone, arhiive ja ka struktureeritud informatsiooni, võimaldades teadustöökäsitada ka IKT-l põhinevaid infrastruktuure ja teisi oma olemuselt unikaalseid infrastruktuuri vorme (sh hajus- ja e-infrastruktuurid). Investeeringuid kavandatakse riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuride teekaardi alusel, mis on pikaajaline planeerimisvahend ja mis sisaldab loetelu uutest või kaasajastamist vajavatest riiklikult olulistest teaduse infrastruktuuriüksustest ning Eesti osalemisest rahvusvahelistes teaduse infrastruktuurides.

Meetme tegevuse rakendamisega toetatakse Eesti teaduse infrastruktuuride viimist rahvusvaheliselt kõrgele tasemele ja kindlustatakse Eesti teadlastele vajaliku teadustöö baasi Eesti teaduse ja ettevõtluse arenguks. Tagatakse infrastruktuuride avatus teadusasutustele, ettevõtetele ja teistele partneritele ning selle pinnalt on välja arendatud vastavad teenused. Edendatakse Eesti teaduse infrastruktuuride integreerumist või võrgustumist üle-euroopaliste teaduse infrastruktuuridega, seejuures Eesti teaduse infrastruktuuride aktiivset kasutamist välisteadlaste poolt, mis toetab viljakat rahvusvahelist teaduskoostööd. Toetuse tulemusena muutuvad kaasajastatud taristud TA asutustele ja ettevõtjatele kättesaadavaks ning selle läbi avanevad uued koostöövõimalused teadlaste ja ettevõtete vahel.

Antud tegevus panustab ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava väljundnäitajasse „Täiustatud uuringutealase taristuga asutustes töötavate teadlaste arv“, mille sihttasemeks programmiperioodi lõpuks on 300. Tegemist nn ühtse väljundnäitajaga, mida on täpsemalt

selgitatud Euroopa Komisjoni juhendis¹. Arvestatakse uut või kaasajastatud infrastruktuuri kasutavate teadlaste (täistööaja arvestuses) arvu kumulatiivselt, iga teadlane läheb arvesse üks kord.

Tegevus panustab kaudselt ka rakenduskava tulemusindikaatoritesse:

- *Erasektori rahastatud avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse kulutuste osakaal* (eesmärk 7%). Tipptasemel taristu loob muuhulgas eeldused ettevõtlustellimuste ligimeelitamiseks ja kasvatamiseks ning koostöö laiendamiseks.
- *Eesti edukus ELi teadus- ja arendustegevuse raamprogrammis Horisont 2020: võidetud lepingute maht elaniku kohta* (eesmärk EL keskmine tase). Osalemine rahvusvahelistes teadustaristutes laiendab Eesti teadlaste ja ettevõtete juurdepääsu Euroopa tipptasemel koostöövõrgustikele, kes ühiselt planeerivad uusi Horisont 2020 koostööprojekte.

Meetme tegevuse kavandamisel arvestati Riigikogu 22. jaanuari 2014. a otsusega heaks kiidetud Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia „Teadmistepõhine Eesti 2014–2020“ eesmärgid ning 3. septembril 2014. a Vabariigi Valitsuse poolt heakskiidetud strateegia rakendusplaani ja selle lisa „Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi objektide loetelu“.

Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi objektide loetelu² on pikaajaline (10-20 aasta perspektiiviga) planeerimisvahend, mis sisaldab nimekirja riiklikult olulistest teaduse infrastruktuuri objektidest. Teekaarti täiendatakse regulaarselt (3 aasta tsükliga), et arvestada muutuvaid vajadusi ja võimalusi. Viimati viidi teekaardi uuendamine SA Eesti Teadusagentuuri poolt läbi 2013. a sügisel. Selle käigus korraldati eelmisele teekaardile kuulunud objektide (20) vahehindamine ja uute taotluste (12) läbivaatamine. Detsembris 2013 esitas Eesti Teadusagentuuri teadustaristu komisjon oma ettepaneku, millega soovitati teekaardile jätta 18 infrastruktuuri objekti. Teekaardi objektide loetelu kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt 03.09.2014. a Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia „Teadmistepõhine Eesti 2014–2020“ rakendusplaani lisana. Teaduse infrastruktuuri teekaardi objektide loetelu on mõeldud poliitikakujundajatele ja rahastavatele organisatsioonidele (riikidele ja rahvusvahelistele organisatsioonidele), et seada riiklikke prioriteete, planeerida investeeringuid ja vältida asjatut dubleerimist. Samuti on teekaart mõeldud teadlastele ja ettevõtjatele, et väljendada riiklikke prioriteete ja leida partnereid. ESFRI protsess kutsub riike üles defineerima oma prioriteete ning tegema oma teekaarte. Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi koostamisel on võetud eeskujuna ESFRI ja mitmete EL liikmesriikide teekaardi koostamise protsessist.

Ehkki teekaart on pikaajaline planeerimisvahend, on nii pika perioodi vältel vaja teha vahekokkuvõtteid ning hinnata, kas teekaardiga tehtud valikud on muutumas keskkonnas endiselt asjakohased ja otstarbekad. Haridus- ja Teadusministeeriumil tuleb korraldada iga 3 aasta tagant teekaardi ülevaatamine ja objektide loetelu analüüs. Sarnase 3-aastase tsükli sisseseadmist on soovitatud näiteks ka Soome teaduse infrastruktuuri teekaardis. Selle kohaselt sätestatakse selge vastutus ja regulaarsus teekaardi objektide loetelu ülevaatamiseks ja hindamiseks muutumas keskkonnas ning see annab võimaluse objektide loetelu vajadusel korrigeerida ja täiendada.

¹ The Programming Period 2014-2020. Guidance Document on Monitoring and Evaluation. European Regional Development Fund and Cohesion Fund. Concepts and Recommendations. Euroopa Komisjon, 2014
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2014/working/wd_2014_en.pdf

² <http://www.etag.ee/wp-content/uploads/2013/05/Eesti-teadustaristute-teekaart.pdf>

Struktuurifondide 2014-2020 perioodi *ex ante* tingimused eeldavad, et on võetud vastu soovituslik mitmeaastane kava prioriteetide väljendamiseks ja investeeringute kavandamiseks, arvestades EL-i ja vajadusel Euroopa Teaduse Infrastruktuuride Strateegiafoorumi (*European Strategy Forum for Research Infrastructures*, ESFRI) seatud infrastruktuurialaste prioriteetide ja eelisarendamise plaanidega³. Teekaart peab tooma välja ka seosed nutika spetsialiseerumise eesmärkidega, ESFRI prioriteetidega ning olemasoleva EL-i teaduse infrastruktuuri ja -võimekusega. Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi dokument määratleb lisaks objektide põhiloetelule ka Eesti osalemise ESFRI teekaardi objektides, objektide seosed nutika spetsialiseerumisega ning sisaldab pikaajalist kava riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuri investeeringute eelarvestamiseks. Selle kohaselt peab see pikaajaline kava tooma välja olemasolevad ja planeeritavad ressursid teadus- ja arendustegevuse infrastruktuuri investeeringute eelarvestamiseks. Samas on oluline rõhutada, et Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi objektide loetelu ise ei ole rahastusinstrument ega rahastusotsus. Teekaardi objektide loend on pikaajalise perspektiiviga planeerimisvahend, mis sisaldab loetelu uutest või kaasajastamist vajavatest riiklikult olulistest teaduse infrastruktuuriüksustest. Infrastruktuuri lülitamine teekaardi koosseisu ei tähenda rahastamisotsust ega omista objektidele tähtsuse järjekorda, kuid teekaart on sisendiks ettevalmistamisel olevatele investeeringuotsustele.

Teaduse infrastruktuure toetati ka perioodi 2007-2013 vahenditest. Jätkuvalt toetatakse riiklikest prioriteetidest lähtudes infrastruktuuri loomist, väljaarendamist või kaasajastamist, kusjuures põhifookus suunatakse struktuurivahendite 2007-2013 perioodi raames käivitatud infrastruktuuri objektide terviklikul väljaarendamisele, arendustööde lõpuleviimisel. Eesmärgiks on arendatavate infrastruktuuri objektide planeeritud põhifunktsionaalsuse saavutamine ja infrastruktuuri laiem suunatus – pakutavate teenuste toimimine ja kõikidele soovijatele juurdepääsu tagamine teenustele, sh suurendades ettevõtete ligipääsu teaduse infrastruktuurile. Igas investeerimisettepanekus esitatakse konkreetne tegevusplaan selle kohta, kuidas tagatakse infrastruktuuri laiem avatus ja kasutamine teadlaste, ettevõtete ja teiste partnerite poolt ning infrastruktuuri jätkusuutlikkus ja ülalpidamine pärast toetuse lõppemist. Samuti on teaduse infrastruktuuride haldajatel kohustus teavitada avalikkust loodud teenustest ja võimalustest, mida infrastruktuuride abil pakutakse. Lisaks on meetme tegevuse tingimuste väljatöötamisel arvestatud rakenduskava alustingimustega – investeerimisotsuste tegemisel lähtutakse nutika spetsialiseerumise vajadustest. Investeerimisotsuste tegemisel võetakse aluseks ka infrastruktuuride seosed ESFRI prioriteetidega.

2010. a Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi projektide rahastamine on struktuurivahendite 2007-2013 perioodil toimunud riikliku investeeringute kava ja programmi „Teaduse rahvusvahelistumine“ vahenditest, rahastamisotsuseid on tehtud kuni 2015. aastani. Seejuures said riiklikust investeeringute kavast rahastuse alla poole (9) teekaardile valitud projektidest. Vastavalt Vabariigi Valitsuse korraldusele toimub iga 3 aasta järgi teekaardi uuendamine. Kuna tegemist on pika-ajaliste projektidega ja kõik projektid ei ole saanud seni täies mahus rahastust, siis toetatakse teekaardil elluviimist ka perioodil 2014-2020. 2014. a uuendatud Eesti teaduse infrastruktuuri teekaart on meetme tegevuse kontseptsiooni aluseks ning sellest lähtutakse järgmise investeeringute kava rahastamisotsuste tegemisel. Suurem osa meetme tegevuse koguvahenditest (vähemalt 85%) suunataksegi infrastruktuuri teekaardile kantud objektidele, kuna teekaart sisaldab riiklikult olulisi teaduse infrastruktuuri objekte (vt ka riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuri mõiste selgitust §2 p2 all) ja väljendab seega riiklike prioriteete. Samas käsitletakse teekaarti planeerimisvahendina, mitte

³ *Guidance on ex ante Conditionalities for the European Structural and Investment Funds: An indicative multi-annual plan for budgeting and prioritisation of investments linked to Union priorities, and, where appropriate, the European Strategy Forum on Research Infrastructures (ESFRI) has been adopted. The framework outlines available and foreseen budgetary resources for investments in R&I infrastructures and capacities to develop R&I excellence and indicates various sources of finance [and indicative amounts].*

rahastamise instrumendina, ning seda uuendatakse regulaarselt. Selle tõttu on meetme tegevus avatud ka nendele infrastruktuuri objektidele, mida teekaardile pole kantud. Teekaardiväliste objektidele on võimalik suunata kuni 15% meetme tegevuse vahenditest.

Seosed teiste rakenduskava meetmete ja tegevustega

Kõige tugevamad seosed võib välja tuua nelja perioodil 2014-2020 kavandatavate meetmete tegevusega.

Meetme „Eesti T&A rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamine ja osalemine üle-euroopalistes teadusalgatustes“ tegevus „Teaduse ja kõrghariduse rahvusvahelistumine, mobiilsuse ja järelkasvu toetamine“. Tegevuse raames nähakse ette nt mobiilsustoetused üliõpilastele ja teadlastele (sh nii piiriülese kui ka sektoritevahelise koostöö soodustamiseks ja õpingute toetamiseks). Toetatakse tippteadlaste Eestisse toomist ning nende uurimisgrupe. Võimalusel ja vajadusel toetatakse ka rahvusvahelistel tipptaseme konkurssidel (sh nt ERC) kõrgele kohale jõudnud, kuid toetuseta jäänud teadlasi. Lisaks toetatakse Eesti osalemist Euroopa Teadusruumi, Innovatiivse Liidu ja Horisont 2020 programmilistes algatustes ja teistes partnerlustes (sh ERA õppetoolid, ERA-NET Cofund, EIT), teaduse ja kõrghariduse rahvusvahelist turundust. Meetme tegevus on riikliku tähtsusega infrastruktuuri toetuskeemile rahvusvahelistumise ja mobiilsuse toetamise osas täiendus, selle raames ei toetata otseselt infrastruktuuri objektide arendamist.

Meetme „Eesti T&A rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamine ja osalemine üle-euroopalistes teadusalgatustes“ tegevus „Institutsionaalne pakettmeede TA asutustele ja kõrgkoolidele“. Tegevuse raames toetatakse teadus- ja arendusasutuste ja kõrgkoolide terviklikke arendusplaane struktuursete muutuste korraldamiseks, vastutusvaldkondade ja asutuste põhikirjaliste valdkondade tugevdamiseks ning vastava õppe ja teadustegevuse kvaliteedi arendamiseks, rakendusuuringute võimekuse tõstmiseks, teenuste väljaarendamiseks ettevõtluskoostöö laiendamiseks, õppe- ja teaduse aparatuuri kaasajastamiseks ning avamiseks ettevõtluskoostööle, doktoriõppe toetamiseks ja muude asutuste strateegiliseks arenguks vajalikeks tegevusteks. Kõiki infrastruktuuri investeeringuid käsitletakse kooskõlalises teadus- ja õppetegevuse kvaliteedi ja inimressursi arendamise tegevustega. Institutsionaalne arendusprogramm on mõeldud asutuse terviklike arendusplaanide toetamiseks. Riikliku tähtsusega infrastruktuuri tegevustega võib esineda teatavaid kokkupuuteid nt seoses rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmisele suunatud tegevuste, teadusaparatuuri kaasajastamise ja koostöö edendamisega ettevõtlussektoriga, ent riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuri toetuskeemi puhul on tegemist konkreetsete infrastruktuuri objektide loomise või kaasajastamise toetamisega, mis on märksa kitsama fookusega tegevus. Arendusprogrammis on rõhuasetus asutuse institutsionaalsel arendamisel, teadus- ja õppetegevuse kvaliteedi ja inimressursi arendamisel ning infrastruktuuri investeerimine on piiratud eelkõige teadus- ja õppehoonete rajamise või väiksemahulise aparatuuri hankimisega, mis on vajalik eelkõige asutuse enda põhimissiooni täitmiseks. Käesoleva meetme fookus on aga rohkem asutustevahelisel ja –välisel koostööl; taristu ühiskasutusel jm.

Meetme „TA&I süsteemi kohaliku sotsiaalmajandusliku mõju suurendamine ja nutikas spetsialiseerumine kasvualade arendamiseks“ tegevus „TA programm nutika spetsialiseerumise kasvualdkondades“. Tegevus keskendub otseselt nutika spetsialiseerumise kasvualade rakendusuuringute toetamisele. Toetatakse kasvualdkondades ülikoolide ja teadus- ja arendusasutuste koostööd ettevõtetega suure lisandväärtusega toodete ja teenuste arendamisel ning rakendusuuringute läbiviimist. Rahastatakse teadusasutusi, ülikoole ja rakenduskõrgkooli ettevõtjatele vajalike uuringute ja tootarenduse läbiviimiseks. Lisaks võib ette näha kasvualade spetsiifilisi toetusmeetmeid, mis kujundatakse erilahendustena vastavalt

kasvualade vajadustele. Seos infrastruktuuriga tekib nutika spetsialiseerumise toetamise baasilt, ent programm on märksa kitsama fookusega, keskendudes vaid kasvualadele ja rakendusuringutele. Riikliku tähtsusega infrastruktuuri toetamise puhul arvestatakse samuti infrastruktuuri objektide seoseid nutika spetsialiseerumise kasvualdkondadega, et selle kõrval on olulised ka muud aspektid (nt seosed rahvusvaheliste teaduse infrastruktuuridega).

Meetme „TA&I süsteemi kohaliku sotsiaalmajandusliku mõju suurendamine ja nutikas spetsialiseerumine kasvualade arendamiseks“ tegevus „Valdkondliku teadus- ja arendustegevuse tugevdamine“. Tegevus on suunatud Eesti Vabariigi ministriumite teadus- ja arendustegevuse läbiviimise ja rahastamise võimekuse tõstmisele. Toetatakse teadusnõunike töölevõtmist ministriumitesse, ministriumite teadus- ja arendusprogrammide koostamist ja nende alusel rakendusuringute läbiviimist, samuti teadus- ja arenduspoliitikaga seotud analüüse ja seiret ning Eesti Teadusinfosüsteemi arendust ja ühildamist teiste infosüsteemidega. Seos infrastruktuuridega tekib selle läbi, et tegevuse raames toetatakse uuenenud põhimõtetel valdkonnapoliitikatest tulenevaid teadus- ja arendustegevusi, sh rahvusvahelises teadus- ja arendustegevuse partnerlustes osalemist osaluskava alusel (sh osalemist uutes Euroopa teaduse infrastruktuuride konsortsiumites ERIC).

Meetme tegevuse eelarve ja toetuse andmine

Meetme tegevuse kogumaksumus on **30 923 147 eurot**, millest EL toetuse osakaal on kuni 85% ehk **26 284 675 eurot**. Riikliku struktuuritoetuse osakaal on kuni 10% ehk 3 092 315 eurot, ja taotlejate omafinantseeringu osakaal on vähemalt 5% ehk 1 546 157 eurot.

Teaduse infrastruktuuri rahastusotsused kinnitatakse investeringute kavana Vabariigi Valitsuse tasemel. Toetust antakse vähemalt kahe investeerimisettepanekute kogumise voo kaudu. Esimene investeerimisettepanekute kogumise voo toimub pärast toetuse andmise tingimuste kinnitamist ja selle mahuks on planeeritud 65% meetme tegevuse kogueelarvest (20 100 046 eurot). Teine investeerimisettepanekute kogumise voo mahus orienteeruvalt 35% meetme tegevuse kogueelarvest (10 823 101 eurot) toimub pärast Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi uuendamise protsessi (orienteeruvalt 2017). See võimaldab perioodi keskel läbi viia infrastruktuuri objektide vahhindamist ja vahendite tõhusama kasutuse tagamiseks vajadusel objektide rahastust vähendada või lõpetada. Samuti võimaldab see arvestada võimalike uute infrastruktuuri objektidega, mis teekaardi uuendamise protsessis võivad teekaardiga liituda. Kui projektide rakendamise käigus peaks vabanema vahendeid, on võimalik korraldada lisavoore vabanenud vahendite ulatuses.

Väljumisstrateegia

Suuremahulisi investeringuid teaduse infrastruktuuri on tehtud juba pikema perioodi vältel, seejuures ka struktuurivahendite 2007-2013 perioodil. Eeldatakse, et perioodil 2014-2020 toetatavad infrastruktuuri objektid viivad perioodi lõpuks infrastruktuuri terviklikuks toimimiseks vajalikud arendustööd lõpule ja saavutavad vajaliku funktsionaalsuse taseme, mille tõttu suuremahuliste täiendavate ressursside suunamine pärast toetuse lõppu pole enam sellises mahus vajalik. Seega on investeringud infrastruktuuri ehituseks ja seadmete ostuks piiratud ajal toimuv investering, mis ei vaja väljumisstrateegiat.

Infrastruktuuri jooksva käigushoidmise ja stabiilse toimimise kulud kaetakse pärast toetuse lõppemist asutuste endi poolt. Meetme tegevuse kontseptsioonis ja toetuse andmisel on perioodil 2014-2020 suurem rõhk infrastruktuuri laiema suunatuse ja pakutavate teenuste toimimise saavutamisel, tagades teadlastele, ettevõtetele ja teistele partneritele juurdepääsu teenustele. Eelduseks on, et toetatavad infrastruktuuri objektid saavutavad valmisoleku pärast

toetuse lõppemist rahastada infrastruktuuri jooksvat tööd, käigushoidmist ja ladusat toimimist pakutavate teenuste ja sellest saadavate omavahendite piires.

Et tagada infrastruktuuri avatus kasutajatele, silmas pidades asutusevälistele osapooltele teenuste osutamisega seotud kulusid, rakendatakse juba praegu tuumiktaristu toetust. Alates 2014. aastast eraldatakse riigieelarvest koos institutsionaalsete uurimistoetustega täiendavat tegevustoetust riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuridele (tuumiktaristu). Tuumiktaristu on teadus- ja arendusasutusele kuuluv uurimisteede täitmiseks vajalik infrastruktuur, mis on loodud avalikes huvides ja mida teadus- ja arendusasutuse kehtestatud tingimustel ja korras on võimalik kasutada teistel isikutel (sh ettevõtetel, teistel teadus- ja arendusasutustel, rahvusvahelistel partneritel). Tuumiktaristute, millele ühiskasutamise eesmärgil saab taotleda toetust, loendi koostab ja selle üle peab arvestust Eesti Teadusagentuur kooskõlastatult Haridus- ja Teadusministeeriumiga. Siiani on tuumiktaristu loend olnud seotud riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuride investeringute kavas olevate objektide loeteluga. Tõenäoliselt on vajalik planeerida tuumiktaristu toetuseks riigieelarvesse täiendavaid vahendeid, kuna eeldatakse, et toetusperioodi lõpuks on saavutatud infrastruktuuri avatus ja välja arendatud toimivad teenused, mis kasvatab võrreldes praegusega teenuste mahtu.

Infrastruktuuride kulumi finantseerimine infrastruktuuri väärtuse hoidmiseks pärast toetusperioodi lõppu vastab olukorrale, milles vastutus teadusasutuse arengu eest lasub teadusasutusel ja riigi sekkumine piirneb kulumi eraldiste suuruse määramisega ja teadusasutuste toimimise efektiivsuse analüüsi ja hindamisega. Pikemas perspektiivis on riigieelarve strateegias selleks vajalik planeerida lisavahendeid. Riigieelarvest teadus- ja arendusasutuste infrastruktuuri kulumi finantseerimine on kooskõlas „Teaduse ja arendustegevuse korralduse seaduses“ (§ 14 lg 7 p 2) sätestatuga.

Selleks, et katta riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuride eesmärgipärane toimimine ning avatus ka pärast struktuurifondide toetusmeetmete lõppemist, nähakse struktuurifondide väljumisstrateegia koosseisus ette vastavad riigieelarvelised püsiresursid tegevustoetuste ja kulumi katmiseks riigieelarve strateegias. Muuhulgas peab pika-ajaline eelarveplaneerimine võtma arvesse ka Eesti osalemisega rahvusvahelistes teaduse infrastruktuurides kaasnevaid tingimusi ja kohustusi. Lisaks eelnevale on oluline väljumisstrateegia kogu teadus- ja arendussüsteemi rahastamise tasemel. Selleks, et teaduse infrastruktuurid saaksid toimida ka peale toetusperioodi lõppu, peab teadus- ja arendustegevuse riiklik rahastamine kasvama teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegias „Teadmistepõhine Eesti 2014–2020“ kavandatud tempos, mis tagab ka „Konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ sihteesmärgi täitmise, s.t. tuleb saavutada teadus- ja arendustegevuse riikliku rahastamise tase 1% SKP-st (aastaks 2015, ning säilitada seda taset, milleks on vajalik teadus- ja arendustegevuse riikliku rahastamise kasv proportsionaalselt SKP kasvuga). Kogu TAI valdkonna väljumisstrateegia EL tõukefondide rahastamisskeemist tuleb vastavalt TAI strateegiale ette valmistada hiljemalt 2018. aastal rakenduskava planeerimisel.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Haridus- ja Teadusministeeriumi teadusosakonna peaekspert Hella Lood (7350 215, Hella.Lood@hm.ee), teadusosakonna peaekspert Pille Pikker (7350 215, Pille.Pikker@hm.ee), teadusosakonna nõunik Toivo Räim (7350 125, Toivo.Raim@hm.ee), tõukefondide osakonna peaekspert Anastassia Vrabi (7350 230, Anastassia.Vrabi@hm.ee), tõukefondide osakonna peaekspert Jaak Kask (7350 319, Jaak.Kask@hm.ee), SA Eesti Teadusagentuuri teadustaristute nõunik Priit Tamm (730 0374, Priit.Tamm@etag.ee) ja konsultant Merle Leiner (731 7351, Merle.Leiner@etag.ee). Toetuse andmise tingimuste väljatöötamisel on ministeerium ja Eesti Teadusagentuur teinud tihedat koostööd SA-ga Archimedes (rakendusüksus) ning Rahandusministeeriumiga.

II EELNÕU SISU JA VÕRDLEV ANALÜÜS

Eelnõu koosneb kaheksast peatükist ja 31-st paragrahvist. Peatükid jagunevad järgmiselt:

- 1) üldsätted;
- 2) toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr;
- 3) investeerimisettepanekute esitamine ja hindamine;
- 4) investeeringute kava koostamine ja muutmine;
- 5) toetuse taotlemine;
- 6) taotluste menetlemine;
- 7) aruannete esitamine ja toetuse maksmise tingimused;
- 8) toetuse saaja, partneri ning rakendusüksuse õigused ja kohustused, finantskorrektsioonid.

1. peatükk Üldsätted

Eelnõu 1. peatükis kirjeldatakse määruse reguleerimisala, sätestatakse määruses ja selle rakendusaktides läbivalt kasutatavad terminid, kirjeldatakse toetuse andmise eesmärki ja tulemusi, nimetatakse rakendusüksus ja –asutus ning sätestatakse vaide esitamise kord.

§ 1 lõikes 1 öeldakse, millist osa Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskavast käesolev määrus reguleerib, ning lõikes 2 antakse viited riiklikele strateegiatele ja arengukavadele, mille eesmärkide täitmiseks meetme tegevust rakendatakse. Meetme tegevuse raames toetatavad tegevused (§ 6 lg 1) on kavandatud otseselt riiklike strateegiate ja arengukavade eesmärkide täitmist silmas pidades.

Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia „Teadmistepõhine Eesti 2014–2020“ on otseselt teadusvaldkonna arengut suunav strateegia. Strateegi alaesmärk nr 4 „Eesti on rahvusvahelises TAI alases koostöös aktiivne ja nähtav“ puhul on esile toodud järgmist: Meetme tegevuse raames toetuse andmisega panustatakse otseselt strateegia meetmete tegevuste täitmisele, sh meetme 4 „Eesti osaluse ja nähtavuse suurendamine rahvusvahelises TAI alases koostöös“ tegevuste 4.2. „Tagada Eesti teadusasutuste ja ettevõtjate juurdepääs rahvusvahelisele teadustaristule; osaleda teadustöö taristute Euroopa strateegiafoorumi (ESFRI) tegevuskava kaudu Eestile olulisemate teadustaristute rajamisel“ ja 4.6. „Luuja Eesti ettevõtetele ning teadus- ja arendusasutustele võimalusi saada kõrgtehnoloogilisi tellimusi rahvusvahelistes teadustaristutes (sealhulgas Euroopa Tuumauuringute organisatsioonis, Euroopa Kosmoseagentuuris, teaduskeskuses European Spallation Source (ESS), rahvusvahelise katsetermotuumareaktori (ITER) juures, MAX-LABis jm) osalemise kaudu“, kuid ka teiste tegevuste osas (ettevõtluskoostöö edendamine, nutika spetsialiseerumise toetamine jms).

„Konkurentsivõime kavas „Eesti 2020“ on seatud haridus- ja teaduspoliitika arengu mitmeid põhisuundi. Teaduse infrastruktuuri tegevused toetavad „Eesti 2020“ eesmärgi, sh teadus- ja arendustegevuse investeeringute taseme tõstmise, teaduskompetentside koondamise, kõrghariduse ja teaduse rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamise, ettevõtete innovatsioonivõimekuse tõstmise, sh ettevõtetele suunatud teadus- ja arendustegevuse infrastruktuuri kasutamise, ja rahvusvahelise koostöö tegemise võimekuse kasvatamise osas, sh panustades Euroopa teadusruumi arengusse.

„Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014-2020“ määratleb teaduse ja ettevõtluskoostöö peamised fookusvaldkonnad ning moodustab koos Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegiaga „Teadmistepõhine Eesti 2014–2020“ nutika spetsialiseerumise strateegilise raamistiku. Kooskõllalisus nutika spetsialiseerumise strateegilise raamistikuga on rakenduskava raamtingimuseks. Infrastruktuuri toetuse andmise eesmärgiks on mh saavutada infrastruktuuri

laiem suunatus teadusasutustele, ettevõtetele ja teistele partneritele ja nutika spetsialiseerumise kasvualdkondade arenguvajaduste toetamine. Infrastruktuuri seoseid nutika spetsialiseerumise kasvualdkondadega arvestatakse muude kriteeriumite hulgas investeerimisettepanekute hindamisel.

Lõigetes 3-6 on toodud riigiabi andmise korral järgitavad õiguslikud alused ja seda reguleerivad dokumendid.

Juhul, kui määrusega antav toetus on riigiabi konkurentsiseaduse § 30 lõike 1 mõistes, siis lähtutakse toetuse andmisel Euroopa Komisjoni määrusest (EL) nr 651/2014 (edaspidi *üldine grupierandi määrus*) ja konkurentsiseaduse §-st 34².

Vastavalt üldise grupierandi määruse preambula punktidele 48 ja 49 käsitletakse teaduse infrastruktuure järgmiselt:

„(48) Kvaliteetsed teadusuuringute taristud on järjest olulisemad läbimurdeliseks teadustegevuseks ja innovatsiooniks. Nad meelitavad ligi talente tervest maailmast ning on üliolulised info- ja kommunikatsioonitehnoloogia ja peamiste progressi võimaldavate tehnoloogiate toetamise seisukohast. Riiklikud teadusuuringute taristud peaksid jätkama partnerlussuhteid rakendusuuringutega. Juurdepääs riiklikult rahastatud teadusuuringute taristutele tuleb anda läbipaistvalt ja mittediskrimineerivalt ning turutingimustel. Kui kõnealuseid tingimusi ei täideta, ei saa abimeedet teavitamiskohustusest vabastada. Teatavat teadusuuringute taristut võivad omada, hallata ja kasutada mitu osapoolt ning avaliku sektori asutused ja ettevõtjad võivad taristut koos kasutada.

(49) Teadusuuringute taristud võivad teostada nii majanduslikke kui ka mittemajanduslikke tegevusi. Vältimaks riigiabi majandustegevusele mittemajandusliku tegevuse riikliku rahastamise kaudu, **peaksid majandusliku ja mittemajandusliku tegevuse kulud ja rahastamine olema selgelt eristatavad**. Kui taristut kasutatakse nii majanduslikuks kui ka mittemajanduslikuks tegevuseks, siis ei peeta riigiabiks taristu mittemajandusliku tegevusega seotud kulude avalikest vahenditest rahastamist. Riiklik rahastamine kuulub riigiabi eeskirjade alla üksnes niivõrd, kui võrd see hõlmab majandustegevusega seotud kulusid. Ainult viimaseid võetakse arvesse, kui hinnatakse vastavust teavitamiskünnistele ja abi ülemmäärale. **Kui taristut kasutatakse peaaegu täielikult mittemajanduslikuks tegevuseks, võib selle rahastamine olla kogu ulatuses riigiabi eeskirjadest väljaspool**, eeldusel et seda kasutatakse selgelt kõrvaliseks majandustegevuseks, st tegevuseks, mis on otseselt seotud ja vajalik taristu toimimiseks või lahutamatu seotud peamise mittemajandusliku tegevusega, ning tegevuse ulatus on piiratud. Tingimus loetakse täidetuks, kui majandustegevus kasutab samu sisendeid (nt materjalid, varustus, tööjõud ja põhikapital) kui mittemajanduslik tegevus ning **sellisele tegevusele aastas eraldatud maht ei ületa 20% teadusuuringute taristu üldisest aastasest mahust**“.

Vastavalt üldise grupierandi määruse artiklile 26 nähakse teaduse infrastruktuurile antavat abi ette järgmistel tingimustel:

„1. Majandustegevust toetava teadusuuringute taristu rajamiseks või uuendamiseks antav abi on aluslepingu artikli 107 lõike 3 tähenduses siseturuga kokkusobiv ja vabastatakse aluslepingu artikli 108 lõike 3 kohasest teavitamiskohustusest, kui täidetud on käesolevas artiklis ja I peatükis sätestatud tingimused.

2. Kui teadusuuringute taristu toetab nii majanduslikke kui ka mittemajanduslikke tegevusi, tuleb iga tegevusliigi rahastamist, kulusid ja tulusid arvestada eraldi järjepidevalt kohaldatavate ja objektiivselt põhjendatud kuluarvestuspõhimõtete alusel.

3. Taristu toimimise või kasutamise eest võetav tasu peab vastama turuhindadele.

4. Juurdepääs taristule peab olema avatud mitmele kasutajale, läbipaistev ja mittediskrimineeriv. Ettevõtjad, kes on taristut rahastanud vähemalt 10% ulatuses investeeringukuludest, võivad juurdepääsu saada soodsamatel tingimustel. Ülemäärased

hüvitamise vältimiseks peab juurdepääs olema proportsionaalne ettevõtja panusega investeringukuludesse ja eelisjuurdepääsu tingimused tuleb avaldada.

5. Abikõlblikud on materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse tehtud investeeringute kulud.

6. Abi osakaal ei tohi ületada 50% abikõlblikest kuludest.

7. Kui teadusuuringute taristu saab riiklikku rahastamist nii majanduslikeks kui ka mittemajanduslikeks tegevusteks, kehtestavad liikmesriigid järelevalve- ja tagasimaksemehhanismi, millega tagatakse, et kohaldatavat abi osakaalu ei ületata majandustegevuse osa suurenemise tõttu võrreldes abi andmise ajal ette nähtud olukorraga“.

Käesoleva määruse puhul on tegemist toetuse andmisega teadus- ja arendusasutustele, riigiasutustele ja riigi asutatud sihtasutustele, mille tegevuseks on teadus- ja arendustegevus või teadus- ja arendustegevustele tugiteenuste osutamine. Toetuse andmise eesmärgiks on eelnimetatud asutuste konkurentsivõime ja teadustöö läbiviimisega seotud riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuri väljaarendamine. Avalik-õiguslike ja riigi teadus- ja arendusasutuste ning sihtasutuste puhul, kes oma põhitegevuse iseloomult (avalikes huvides ning riigi poolt eraldatud vahenditega tehtavad tegevused, teadus- ja arendustegevus) ei ole riigiabi saajad. Kuna eelnimetatud asutused saavad oma tegevusest saadud tulu üksnes reinvesteerida asutuse põhitegevusse (mitte jagada kasumit nt aktsionäride vahel), ei saa nimetatud asutused sellega turul konkurentsieelist. Eeltoodust tulenevalt on riigiabi üldjuhul välistatud. Selleks on toodud ka vastav viide lõikes 3.

Eelnimetatud viide riigiabi sätetele võib tulla kõne alla juhul, kui avalik- ja eraõiguslikud teadus- ja arendusasutused tegelevad ka majandustegevusega, ehk ei ole saajaprotsendiliselt ette teada, et infrastruktuuri ei kasutata kunagi selle eluea jooksul majandustegevuseks. Kui teadus- ja arendusasutused taotleavad toetust üksnes mittemajanduslikuks tegevuseks, siis peab see olema selgelt eristatud asutuse võimalikust majandustegevusest ning sel juhul pole tegemist riigiabi andmisega. See on dokumentaalselt tõestatav, et vastavalt riigiabi raamistikule on projektis osaleva eraõigusliku teadus- ja arendusasutuse eesmärk viia läbi teadus- ja arendustegevust ja levitada nende tulemusi õpetamise, publikatsioonide või tehnoloogiasiirde kaudu; projekti tegevusest saadav kasum investeeritakse uuesti teadustegevusse, selle tulemuste levitamisse või õpetamisse; aktsionäridel ei ole eelisjuurdepääsu teaduspotsiaalile ja teadustulemustele; asutuse majandustegevust ja sellega kaasnevaid kulusid ning projekti mittemajandusliku tegevuse riiklikku rahastamist ja kulusid on võimalik raamatupidamises selgelt eristada. Kuna antud meetme raames on tegemist infrastruktuuri toetamisega, siis on võimalikuks riigiabi liigiks abi teadusuuringute infrastruktuurile.

Eeltoodust tulenevalt on rakendusüksusel kohustus hinnata projekte riigiabi andmise kontekstis, kaaludes, kas tegemist võiks olla riigiabi andmise juhtumiga. Rakendusüksus vaatab kõne all olevad projektid lähtuvalt riigiabi andmise põhimõtetest läbi, muuhulgas hinnates ka seda, kas hooneid ja seadmeid hakatakse kasutama majandustegevuseks mahus üle 20% ning kas toetust saab sellisel juhul anda vastavalt üldise grupierandi määruse artiklile 26 punktile 6 50% ulatuses ehk 50% majandustegevuseks kasutatavast investeeringu osast. Sellisel juhul peab ka taotleja omafinantseering olema riigiabivaba ehk omafinantseeringuks saab kasutada vaid majandustegevusest saadud vahendeid.

Teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antava riigiabi raamistiku (ELT C 198, 27.06.2014) punkti 17 kohaselt on riigiabi üldpõhimõtete kohaselt teadusorganisatsioon või teadmiste levitamise organisatsioon (teadusasutus) ja teadusuuringute taristu riigiabi saaja, kui selle riiklik rahastamine vastab kõigile aluslepingu artikli 107 lõike 1 tingimustele. Abisaaja peab sellisel juhul olema ettevõtja, kuid see ei olene tema õiguslikust seisundist (era- või avalik-õiguslik isik) ega majanduslikest huvidest (kas tahab teenida tulu või mitte). Ettevõtjaks liigitamisel on otsustav see, kas isik tegeleb majandustegevusega, mis seisneb toodete ja

teenuste pakkumises teataval turul. Eelnimetatud raamistiku punktides 18-20 on toodud mittemajandusliku tegevuse riikliku rahastamise tingimused, punktides 21-23 on toodud majandustegevuse riikliku rahastamist puudutavad sätted.

§-s 2 antakse seletus käesolevas määruses kasutatud terminitele, mida ei ole defineeritud seadustes ega muudes õigusaktides. Käesoleva määruse piires antakse selgitus järgmistele mõistetele, et tagada nende üheselt mõistetavus:

1) Teaduse infrastruktuuri all on viidatud laboritele, aparatuurile, seadmetele, kollektsioonidele, arhiividele, struktureeritud informatsioonile või nende kompleksile ning nendega seotud tingimustele, oskusteabele, meetoditele, materjalidele, tegevustele ja teenustele, mis on nende lahutamatu osa. Teaduse infrastruktuuri hulka kuuluvad füüsilised objektid, teenust osutavad struktuurid ja liikmelisused rahvusvahelistes organisatsioonides või infrastruktuuride konsortsiumites. Infrastruktuuri objektid võivad olla kas ühes kohas asuvad (*single-sited*), hajus-struktuurid (*distributed*), millel võib olla keskne/ühine teenus, või virtuaalsed (*virtual*).

2) Hajusinfrastruktuuri (*distributed research infrastructure*) mõiste on eraldi välja toodud, kuna Eestis rajatavad teaduse infrastruktuurid ning rahvusvahelised infrastruktuurid, milles Eesti osaleb, on oma ülesehituselt hajusinfrastruktuurid.

3) Riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuri mõiste sissetoomise vajadus tuleneb meetme tegevuse kontseptsioonist, mille järgi soovitakse toetada neid teaduse infrastruktuuri objekte, mis omavad suuremat mõju ja mastaapsust, vastandatuna objektidele, mis keskenduvad üksikute teadus- ja arendusasutuste, uurimisrühmade või kitsaste valdkondade tegevusele. Samuti võib riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuur olla seotud rahvusvahelise teaduse infrastruktuuriga (nt ESFRI teekaardi objektiga), olles selle üks osa ja täites kindlaid funktsioone. Antud mõiste sisuliselt kattub üldise grupierandi määruse artikli 2 punktis 91 toodud teadusuuringute taristu mõiste definitsiooniga. Nimetatud punkti kohaselt on teadusuuringute taristu rajatised, vahendid ja nendega seotud teenused, mida teadusringkonnad kasutavad teadusuuringuteks vastavates valdkondades. Mõiste hõlmab järgmist: teadusseadmed ja uurimistarbed, teadmistepõhised ressursid, näiteks kollektsioonid, arhiivid ja struktureeritud teaduslik teave, info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevad taristud, näiteks võrgud, infotöötlus, tarkvara ja kommunikatsioonivahendid ning muud teadusuuringute teostamiseks vajalikud üksused. Sellised teadusuuringute taristud võivad asuda ühes kohas või olla jaotatud (organiseeritud ressursivõrgustik) kooskõlas nõukogu 25. juuni 2009. aasta määruse (EÜ) nr 723/2009 (1) (Euroopa teadusuuringute infrastruktuuri konsortsiumi (ERIC) käsitleva ühenduse õigusliku raamistiku kohta) artikli 2 lõikega a. Mõistet „teadusuuringute taristu“ kasutatakse käesolevas seletuskirjas riigiabi kontekstis.

4) Eesti teaduse infrastruktuuri teekaart on Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud pikaajaline (10–20 aasta perspektiiviga) planeerimisvahend, mis sisaldab loetelu uutest või kaasajastamist vajavatest riiklikult olulistest teaduse infrastruktuuri objektidest (vt ka riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuri mõiste selgitust p. 2 all). Teekaardi dokument määratleb lisaks objektide loetelule ka Eesti osalemise ESFRI teekaardi objektides, objektide seosed nutika spetsialiseerumisega ning sisaldab pikaajalist kava riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuri investeeringute eelarvestamiseks, kuid teekaardi objektide loetelu ise ei ole rahastusinstrument ega rahastusotsus. Infrastruktuuri lülitamine teekaardi koosseisu ei tähenda rahastamisotsust ega omista objektidele tähtsuse järjekorda, kuid teekaart on sisendiks ettevalmistamisel olevatele investeeringuotsustele (vt ka Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi objektide vahehindamise mõiste selgitust p. 4 all). Investeeringusettepanekute kogumise teine voor on meetme tegevuse raames kavandatud toimuma pärast teekaardi uuendamise protsessi. Kuna meetme tegevuse eesmärgiks on toetada eelkõige teekaardile kantud infrastruktuuri objekte,

suunatakse vähemalt 85% meetme tegevuse eelarvest teekaardi objektide toetuseks (vt ka § 9 lg 4 selgitust).

5) Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi vahehindamisega hinnatakse teadusinfrastruktuuri teekaardi objektide eesmärkide täitmist ja planeeritud tegevuste elluviimist ning selle tulemusel uuendatakse teekaarti. Kuna teekaart on pikaajaline planeerimisvahend, on nii pika perioodi vältel vaja teha vahekokkuvõtteid ning hinnata, kas teekaardiga tehtud valikud on muutuv keskkonnas endiselt asjakohased ja otstarbekad. Teekaardi ülevaatamine, objektide loetelu analüüs ja täiendamine toimub regulaarselt (3 aasta tsükliga), et arvestada muutuvaid vajadusi ja võimalusi (vt ka Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi mõiste selgitust p. 3 all). Investeeringuettepanekute kogumise teine voor on meetme tegevuse raames kavandatud toimuma pärast teekaardi vahehindamise (uuendamise) protsessi, mis viiakse orienteeruvalt läbi 2017.a Haridus- ja Teadusministeeriumi ja SA Eesti Teadusagentuuri koostöös.

6) Objekti mõiste on sisse toodud seoses teiste käeoleva määruse raames kasutatavate mõistetega (vt käeoleva paragrahvi p. 1-4 selgitusi).

7) ESFRI teekaart on Euroopa Komisjoni pikaajaline abivahend otsuste tegemiseks, mis sisaldab loendit uutest või kaasajastamist vajavatest üle-euroopalise tähtsusega teaduse infrastruktuuridest. ESFRI on Euroopa Teaduse Infrastruktuuride Strateegiafoorum (*European Strategy Forum for Research Infrastructures*), mis on Euroopa Liidu algatatud riikide mitteformaalne koostööorgan teaduse infrastruktuuride strateegiliseks loomiseks ja koostöök. ESFRI teekaart sisaldab objektide prioriteetide määramist ja seda uuendatakse samuti regulaarselt. Tulenevalt meetme tegevuse eesmärgist toetada infrastruktuuri arendamist lähtuvalt rahvusvahelisele koostööle orienteerituse põhimõtetest, arvestatakse investeeringuettepanekute hindamisel toetust taotlevate infrastruktuuri objektide seoseid ESFRI teekaardi ja prioriteetidega.

8) Nutika spetsialiseerumise kasvualdkondade defineerimise vajadus tuleneb infrastruktuuri toetuse andmise eesmärgist, milleks on mh saavutada infrastruktuuri laiema suunatus teadusasutustele, ettevõtetele ja teistele partneritele ja nutika spetsialiseerumise kasvualdkondade arenguvajaduste toetamine. Nutika spetsialiseerumise strateegilise raamistiku moodustavad Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia „Teadmispõhine Eesti 2014-2020“ ja „Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014-2020“. Nutika spetsialiseerumise toetamine on ka üheks Euroopa Komisjoni poolt seatud raamtingimuseks, mida toetuse andmise tingimuste väljatöötamisel on arvestatud. Sellest tulenevalt antakse toetust kooskõlas nutika spetsialiseerumise strateegilise raamistikuga ning infrastruktuuri objektide seoseid nutika spetsialiseerumise kasvualdkondadega arvestatakse investeeringuettepanekute hindamisel. Vastavalt strateegiatele on nutika spetsialiseerumise kasvualad:

- 1) info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) horisontaalselt läbi teiste sektorite;
- 2) tervisetehnoloogiad ja -teenused;
- 3) ressursside efektiivsem kasutamine.

Punktides 9-10 tuuakse selguse mõttes investeeringuettepaneku ja projekti määratlus. Investeeringuettepanek sisaldab kavandatavat projekti. Meetme tegevuse raames toetatavad projektid kinnitatakse investeeringute kavas ning taotlus esitatakse investeeringute kavas kinnitatud projektide kohta.

Punktides 11-12 selgitatakse materiaalse ja immateriaalse vara mõisteid. Antud mõisted puudutavad toetust juhul kui see on käsitletav riigiabina. Materiaalse vara ja immateriaalse vara mõisted on defineeritud vastavalt üldise grupierandi määruse artikli 2 punktidele 29-30.

§-s 3 määratletakse toetuse andmise eesmärk ja oodatavad tulemused.

Sekkumisloogika kirjeldus

Tausta, millest lähtuvalt on püstitatud infrastruktuuri toetuse andmise eesmärk ja kirjeldatud oodatavad tulemused, on lähemalt avatud seletuskirja sissejuhatavas osas. Eesmärk saavutatakse toetatavate tegevuste elluviimise kaudu (§ 6 lg 1). Toetatavad tegevused ei ole üksüheselt tulemustega seostatavad, s.t. tulemusi võimaldavad saavutada tegevused tervikuna ja omavahel kombineerituna. Toetatavate tegevuste sisu on lähemalt kirjeldatud seletuskirja § 6 puudutavas selgituses.

Lõikes 2 on nimetatud meetme tegevuse väljundindikaator, milleks on täiustatud uuringutealase taristuga asutustes töötavate teadurite arv. Tegemist on nn põhiindikaatoriga, mida on täpsemalt selgitatud Euroopa Komisjoni juhendis⁴. Arvestatakse uut või kaasajastatud infrastruktuuri kasutatavate teadlaste (täistööaja arvestuses) arvu kumulatiivselt, iga teadlane läheb arvesse üks kord. Projekt peab parandama rajatiste või varustuse kvaliteeti, s.t. hooldus või asendamine ilma kvaliteedi tõusuta on välistatud.

Eesmärk: teadus- ja arendustegevuse konkurentsivõime edenemist ja pikaajaliste strateegiliste eesmärkide täitmist toetava teadustöö läbiviimisega seotud riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuri terviklik väljaarendamine, lähtudes infrastruktuuri laiemast suunatusest teadusasutustele, ettevõtetele ja teistele partneritele, rahvusvahelisele koostööle orienteerituse ja nutika spetsialiseerumise kasvualdkondade arenguvajaduste toetamise põhimõtetest (§ 3 lg 1)			
Tulemused (§ 3 lg 2 p 1-4)			
1) on tagatud riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuri funktsionaalsuse terviklik väljaarendamine ja arenduse lõpuleviimine, võimaldades seejuures infrastruktuuri käiguhoidmise ja pakutavate teenuste toimimise	2) on suurenenud Eesti atraktiivsus, konkurentsivõime ja nähtavus rahvusvahelises teaduse tööjaotuses	3) tagatud on teaduse infrastruktuuri ühiskasutus ning paraneb teadlaste, ettevõtete ja teiste partnerite juurdepääs teadusaparatuurile, -seadmetele ja -informatsiooniallikatele, sealhulgas nutika spetsialiseerumise kasvualdkondade arenguvajaduste toetamiseks	4) rahvusvaheliselt kõrgetasemelise teaduse infrastruktuuri kaudu on tagatud Eesti teadlastele vajalik teadustöö keskkond
Tegevused (§ 6 lg 1)			
Riiklikult oluliste teaduse infrastruktuuri üksuste projekteerimine, soetamine, kompleksne väljaarendamine või kaasajastamine, sh:			

⁴ The Programming Period 2014-2020. Guidance Document on Monitoring and Evaluation. European Regional Development Fund and Cohesion Fund. Concepts and Recommendations. Euroopa Komisjon, 2014
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2014/working/wd_2014_en.pdf

- 1) infrastruktuuri abil pakutavate teenuste väljaarendamine või olemasolevate teenuste parendamine ja teenuste pakkumiseks vajalike tingimuste loomine;
- 2) laboriseadmete ja -aparatuuri ning nende opereerimiseks vajaliku materiaalse ja immateriaalse vara soetamine ning täiendamine;
- 3) teaduse infrastruktuuride projekteerimine, ehitamine või rekonstrueerimine ning nende opereerimiseks vajaliku materiaalse ja immateriaalse vara soetamine ning täiendamine;
- 4) kollektsoonide ja arhiivide, andmebaaside ja muu struktureeritud informatsiooni täiendamine ning nende opereerimiseks vajaliku materiaalse ja immateriaalse vara soetamine ning täiendamine;
- 5) teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni hajusinfrastruktuuri efektiivne edasiarendamine;
- 6) infrastruktuuri rajamise, katsetamise, seadistamise või käivitamisega seotud tegevused;
- 7) rahvusvahelistes teadusinfrastruktuurides ja nende võrgustike (hajusate teadusinfrastruktuuride), mis paiknevad väljaspool programmi piirkonda, loomises ja nende töös osalemiseks vajalikud tegevused.

Kõik toetust saavad projektid panustavad otseselt **väljundnäitaja** „Täiustatud uuringutealase taristuga asutustes töötavate teadurite arv“ sihttaseme saavutamisse (§ 3 lg 3).

§-s 4 nimetatakse meetme tegevuse rakendusasutus ja rakendusüksus. Rakendusasutuseks on Haridus- ja Teadusministeerium ning rakendusüksuse ülesandeid täidab SA Archimedes.

§ 5 sätestab vaiete menetlemise korra. Rakendusüksuse või rakendusasutuse toimingute või otsuste peale võib vaide esitada vastavalt perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse §-le 51.

2. peatükk Toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr

Eelnõu 2. peatükis määratakse meetme tegevuse raames toetatavad tegevused, abikõlblikud kulud, abikõlblikkuse periood ja toetuse piirsumma ning osakaal.

§-s 6 määratakse toetatavad tegevused, mis on järgmised: riiklikult oluliste teaduse infrastruktuuri üksuste projekteerimine, soetamine, kompleksne väljaarendamine või kaasajastamine, sealhulgas:

1) infrastruktuuri abil pakutavate teenuste väljaarendamine või olemasolevate teenuste parendamine ja teenuste pakkumiseks vajalike tingimuste kujundamine seostub meetme tegevuse eesmärgi ja fookusega, milleks on toetada teaduse infrastruktuuri laiemat suunatust teadusasutustele, ettevõtetele ja teistele partneritele. Seega on meetme tegevuse raames oluline toetust saavate infrastruktuuri objektide terviklik väljaarendamine ja funktsionaalsuse saavutamine, silmas pidades ühiskasutuse ja avatud juurdepääsu tagamist, sh suurendades ettevõtete ligipääsu infrastruktuurile. Meetme tegevuse raames ei toetata teenuste pakkumist, vaid teenuste väljatöötamist või arendamist, teenuste pakkumiseks vajalike tingimuste loomist, mis võimaldaks infrastruktuuri kasutamiseks avada senisest suuremas mahus. Eesmärgiks on kasvatada toetust saavate infrastruktuuride abil pakutavate teenuste mitmekesisust. Näiteks võivad toetatavad tegevused hõlmata teenuste kasutajate tugisüsteemide, infosüsteemide ja IT-lahenduste arendust, teenuste pakkumiseks vajalike tehniliste tingimuste kujundamist, veebipõhiste teenuste lahenduste loomist ja testimist, teenuste osutamiseks vajalike protsesside ja protseduuride väljatöötamist ja juurutamist asutuses, teenuste (potentsiaalsete) kasutajate seas uuringute läbiviimist, et välja selgitada kasutajate vajadusi ja rahulolu, turundustegevusi (nt reklaam- ja demomaterjali ettevalmistamine, veebilehe arendus, (potentsiaalsete) kasutajate teavitamine pakutavatest teenustest), infrastruktuuri ühiskasutusreeglite ja teenuste hinnakirja väljatöötamist, töötajate koolitust jms. Kulude tasandil (vt § 7 lg 1) võivad elluviidavad

tegevused puudutada nt personali- ja üldkulusid, aparatuuri soetamise, sisseostetavate teenuste jm kulusid.

2) laboriseadmete ja -aparatuuri ning nende opereerimiseks vajaliku materiaalse ja immateriaalse vara soetamine ning täiendamine on vajalik infrastruktuuri kaasaegse tehnilise baasi tagamiseks;

3) teaduse infrastruktuuride projekteerimine, ehitamine või rekonstrueerimine ning nende opereerimiseks vajaliku materiaalse ja immateriaalse vara soetamine ning täiendamine on vajalik infrastruktuuri kaasaegse tehnilise baasi tagamiseks, infrastruktuuri ühiskasutuse ja teenuste pakkumise võimaldamiseks. Materiaalne vara on defineeritud üldise grupierandi määruse artiklis 2 punktis 29: „materiaalne vara” – maast, hoonetest ja tootmisrajatistest, masinatest ja seadmetest koosnev vara. Immateriaalne vara on defineeritud sama määruse artiklis 2 punktis 30: „immateriaalne vara” – vara, millel ei ole füüsilist või rahalist kehastust, näiteks patendid, litsentsid, oskusteave või muu intellektuaalomand;

4) kollektsoonide ja arhiivide, andmebaaside ja muu struktureeritud informatsiooni täiendamine ning nende opereerimiseks vajaliku materiaalse ja immateriaalse vara soetamine ning täiendamine võib seostuda mh nt kollektsoonide, arhiivide ja andmebaaside säilitamise, täiendamise ja nendele avatud juurdepääsu tagamiseks vajalike tegevustega (sh säilitamistingimusteks vajaliku tehnilise varustuse tagamine, info- ja kasutajate tugisüsteemide arendamine jms);

5) teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni hajusinfrastruktuuri efektiivne edasiarendamine puudutab infrastruktuuri vorme, mille funktsionaalsed osad või üksused (sh andmekeskused) ei asu füüsilises mõttes ühes asukohas, kuid mille puhul toimib keskne/ühine koordineerimine, teenuse pakkumine ning juurdepääs, infrastruktuuri ressursside jagamine ja vahetamine. Näitena võib tuua teadusinfrastruktuure, mis koosnevad erinevatest laboritest, andmeressurssidest või mõõtejaamadest, mis asuvad erinevates geograafilistes kohtades, kuid läbi ühise koostoimimise süsteemi ja koordineerimise moodustavad ühtse terviku. Mh võib hajusinfrastruktuuride arendamine puudutada nt toimimiseks vajaliku tehnilise varustuse tagamist, infosüsteemide arendus- ja uuendustöösid jms;

6) infrastruktuuri rajamise, katsetamise, seadistamise või käivitamisega seotud tegevused (sh nt infosüsteemide ja uute infotehnoloogiliste lahenduste katsetused teenuste pakkumiseks) on vajalikud infrastruktuuri kaasaegse tehnilise baasi tagamiseks, infrastruktuuri ühiskasutuse ja teenuste pakkumise võimaldamiseks. Infrastruktuuri rajamisega seotud tegevused on lubatud piiratud mahus (vt § 7 lg 1 p 11);

7) rahvusvaheliste teaduse infrastruktuuride loomises ja nende võrgustike töös osalemisega seotud tegevused, mis puudutavad mh osalemist rahvusvaheliste organisatsioonide ja erialaliitude töös ning liikmelisust rahvusvaheliste teadusinfrastruktuuride konsortsiumites, sh ESFRI infrastruktuuride konsortsiumites.

Lõikes 2 sätestatakse, et toetust ei eraldata juhul, kui projekti tegevused on juba ellu viidud. Esitatud nõue toetatavate tegevuste mittelõpetamise kohta tuleneb VV määruse nr 133 „Perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse taotlemise ja taotluste menetlemise nõuded ja tingimused toetuse andmise tingimuste määruse kehtestamiseks“ (edaspidi *TMM*) § 4 lg 1 punktist 9. Sõna ”tegevus” on mitmuses. Seega nõue ei ole täidetud, kui kõik tegevused on ellu viidud. Kui tegemist on ühe tegevusega mitmest, siis nõue on täidetud, kui üks või mõni tegevus on tegemata.

Lõige 3 käsitleb meetme tegevuse raames toetatavaid tegevusi, mille asukoht on väljaspool Eestit. Kui investeringuid tehakse infrastruktuuri objekti või seadmetesse ja aparatuuri, mis paiknevad väljaspool Eestit, on tegevuse asukoht väljaspool Eestit. Kui tegemist on mittemateriaalse tegevusega (nt teadlase töö rahvusvahelise infrastruktuuri laboris), on määravaks kulutusi teinud kasusaaja asukoht.

Kuigi toetatavad projektid selguvad hindamis- ja valikuprotsessi tulemusel, võivad väljaspool Eestit toimuvad tegevused seostuda Eesti liikmelisusega rahvusvaheliste infrastruktuuride konsortsiumites. Konkreetsemalt võib tegevuste toimumine väljaspool Eestit tulla kõne alla nt ESS (ESS (European Spallation Source) – Euroopa neutronkiirguse allikas) ja MAX IV (Eesti kiirekanal MAX-IV sünkrotonkiirguse allikale) projekti võimaliku toetamisega, aga võib olla aktuaalne ka teiste rahvusvaheliste infrastruktuuride puhul.

Vabariigi Valitsus on otsustanud osaleda ESS-i rajamisel aastatel 2015–2024. Vabariigi Valitsuse 04.12.2014 korralduse nr 537 alusel saatis Haridus- ja Teadusminister Rootsi Valitsuse kaudu Euroopa Komisjonile taotluse ESS-i rahvusvahelise teadusinfrastruktuuri konsortsiumi European Spallation Source ERIC loomiseks ning Eestist saab 2015. aastal loodava rahvusvahelise teadusinfrastruktuuri asutajaliige. Eesti võtab osalemisega endale kohustuse katta osalemisega seotud kulud, mida on võimalik tasuda kahel viisil: nn *in-kind* panuse kaudu (teadus- ja arendusprojektid, mille lepingud sõlmitakse Eesti asutuste ja European Spallation Source ERIC vahel) ja nn otsemaksena (*cash*). Eesti osaluse puhul kaetakse *in-kind* vormis 50-70% (eeldab sobivate projektide olemasolu, mille tulemusi saab kasutada neutronkiirguse allika ehitusel), otsemakse vormis 30-50% Eesti osamaksust.

ESS-i loomisel ja kasutamisel avanevad Eesti teadlastele täiesti uued võimalused uurimistöök maailma kõige kaasaegsemal neutronkiirgusallikal materjaliteaduste, bioloogiliste struktuuride, energeetika ja muudes valdkondades. Seejuures avaneb nt Eesti ettevõtetele võimalus panustada Eesti teadlaste projektidesse neutronkiirgusallika ehituseks vajalike seadmete ehitamisel, kiirgusallika valmimisel avaneb võimalus läbi viia nt toodete uuringuid. Rahvusvaheliselt kõrgetasemelise teaduse infrastruktuuri ESS kaudu tagatakse Eesti teadlastele vajalik teadustöö baas.

Eesti Vabariigi Valitsus soovitas 11. aprilli 2014.a kabinetiarutelul kasutada kulude katmiseks võimalikult suures ulatuses EL struktuurifondide vahendeid (keskmiselt 560 000 eurot aastas). Meetme tegevuse raames tuleb kõne alla nn *in-kind* panuse katmine juhul, kui projekt peaks osutama valituks. Sisuliselt on *in-kind* vormis panuse puhul tegemist Eesti teadlaste teadus- ja arendusprojektidega (sh nt teadlaste töötasud, doktorantide koolituskulud, laboriseadmete soetus jms), toetus makstakse sel juhul Eesti teadlastele projektis ettenähtud tegevuste tegemiseks. Projektide kaudu toimub nt konkreetse seadme, tarkvaralahenduse, seadmedetaili, tehnoloogia vms valmistamine. Projekti tulemus antakse ESS-ile üle ja hakkab tööle seal, kus kiirekanal füüsiliselt asub (Lundis, Rootsis). Eesti kui loodava ESS ERIC-u üks asutajaid on ESS-i kui terviku osanik koos teiste asutajariikidega. See tagab ka Eesti teadlastele juurdepääsu antud infrastruktuurile ning saadavad tulemused ja kasu panustab otseselt Eesti teaduse ja majanduse arengusse. Vastavalt VV otsusele katab Eesti 0,25% ESS-i ehituskuludest, ESSi ehituse kogu kulu on 1,8 miljardit eurot. Pärast ESSi valmimist avanevad Eesti asutustele ja ettevõtetele kordades suuremad võimalused kui on meie tehtud kulutused. Samas võimaldab osalemine maailma tipptasemel kõrgtehnoloogilise teaduskeskuse rajamisel saada ka hindamatuid tehnoloogilisi teadmisi ja kogemusi.

MAX IV puhul on perioodil 2014-2020 põhirõhk hangitud seadmete paigaldamisel ja kiirekanali käivitamisel. Esialgsete hinnangute järgi tuleb meetme tegevuse raames kõne alla teadlaste Rootsis Lundis viibimise ja töötamisega seotud kulude katmine selleks, et kiirekanal kokku monteerida ja käivitada, juhul kui projekt osutub valituks. Esialgse hinnangu järgi võib kulu ulatuda ligikaudu 300 000 euronni aastani 2017, mille järel peaks kiirekanal operatiivselt tööle hakkama. Kokkuvõttes on tulemuseks Eesti omanduses olev toimiv seadmestik ehk kiirekanal, mille kaudu tagatakse Eesti teadlastele vajalik kõrgetasemeline teadustöö baas.

Juhul, kui toetatava tegevuse asukoht on väljaspool Eestit, peab tegevus vastama Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 70 lõikes 2 sätestatud tingimustele: 1) tegevusi toetatakse liidu piires; 2) tegevused edendavad programmipiirkonda, mis tähendab, et sõltumata asukohast peavad projektid panustama selgelt rakenduskava eesmärkidesse, tulemustesse ja väljunditesse ning panustama Eesti kui programmiala arengusse; 3) kogusumma, mis on tegevustele eraldatud, ei ületa 15% ERF-i, Ühtekuuluvusfondi või EMKF-i toetusest prioriteedi tasandil; 4) seirekomisjon on tegevused heaks kiitnud; 5) programmi ametiasutuste kohustusel seoses tegevuse juhtimise, kontrollimise ja auditeerimisega täidavad selle programmi eest vastutavad ametiasutused, mille raames tegevust toetatakse, või nad sõlmivad kokkulepped piirkonna ametiasutustega, kus tegevust teostatakse. Siinkohal on oluline kontrollitavuse tagamine ehk juurdepääs Eesti kontrollijatele ja audiitoritele nii projekti dokumentidele kui infrastruktuurile endale.

Käesolevate toetuse andmise tingimuste kinnitamisega kinnitatakse muuhulgas vastavus nendele kriteeriumitele: 1) planeeritavad tegevused jäävad kõik EL liikmesriikide piiridesse; 2) loodavad või arendatavad taristud panustavad Eesti kui programmiala arengusse läbi hea juurdepääsu nendele taristutele; 3) potentsiaalne programmi piirkonnast väljapoole tehtavate investeeringute kogusumma jääb kindlasti alla 15% ERF-i prioriteedi mahust (isegi kogu käesoleva tegevuse kogueelarve on sellest määrast väiksem); 4) HTM pöördub seirekomisjoni poole heakskiidu saamiseks, et käesolevast meetmest oleks väljaspool Eestit tehtavad investeeringud võimalikud; 5) käesolevas toetuse andmise tingimustes on kontrollitegevused kirjeldatud.

Muuhulgas on osalemine üle-euroopalistes ESFRI teekaardi objektidest üks Euroopa Regionaalarengufondi *ex ante* tingimustest – et oleks võetud vastu mitmeaastane kava ELi prioriteetidega ja Euroopa teadustaristu strateegiafoorumiga (ESFRI) seotud investeeringute eelarvestamiseks ja eelisarendamiseks. Seega eeldatakse ka *ex ante* tingimustega, et teatud osa tegevusi oleks võimalik planeerida ka väljaspool programmi piirkonda.

§ 7 lõikes 1 loetletakse abikõlblikud kulud.

Punktides 1-16 on toodud abikõlblike kulude liikide loetelu. Abikõlblike kulude sätestamisel on lähtutud põhimõttest hoida nimekirja võimalikult avatud, et võimaldada paindlikkust projektide konkreetsete eesmärkide ja tegevuskava täitmisel. Projektide eesmärgid ja tegevuskava tulenevad konkreetse infrastruktuuri objekti eripärast, seega on paindlikkuse tagamine tegevuste täpsema sisustamise ning abikõlblike kulude osas hädavajalik.

- 1) personalikulud vastavalt ühendmääruse §-le 3, kus on loetletud, millised kulud ja millistel tingimustel on personalikulude raames kaetavad. Otsesed personalikulud, mille alusel hüvitatakse kaudsed kulud (vt p 2), on määratletud ühendmääruse § 9 lõikes 3;
- 2) kaudsed kulud hüvitatakse lihtsustatud hüvitamisviisi alusel 15% ulatuses otsestest personalikuludest vastavalt ühendmääruse § 9 lõigetele 1 ja 3-6. Lihtsustatud hüvitamisviisi kasutamine tähendab, et kaudseid kulusid ei hüvitata kuludokumentide alusel ja sellega võimaldab vähendada meetme tegevuse rakendamise administratiivkoormust. Kaudsed kulud on abikõlblikud ainult juhul, kui neid hüvitatakse kulude lihtsustatud hüvitamisviiside alusel või kui riigiabi võib anda summalisena.
- 3) aparatuuri ja instrumentide, seadmete ja inventari, laborite sisseseade, töövahendite jms kulude puhul on abikõlblikud mh ostmise, liisimise, kaasajastamise, paigalduse, seadistamise, samuti projekti raames soetatava või kaasajastatava teaduse infrastruktuuri tööks lahutamatu osana vajaliku tehnika (labori- ja digitaalkaamerad jm) ostmise, liisimise, kaasajastamise, paigaldamise, seadistamise kulud. Seejuures võivad aparatuuri ja instrumentide paigaldamise ja seadistamisega kaasneda ka aparatuuri tööks ja funktsioneerimiseks vajalikud rekonstrueerimis- ja ehituskulud. Abikõlblikud on aparatuuri ja seadme ostu hinna sisse kuuluvad tarnijapoolsed esmase väljaõppe kulud;
- 4) infotehnoloogiliste lahenduste ja andmesidevõrkude kulud, infosüsteemide väljaarendamisega seotud kulud võivad mh kaasneda infrastruktuuri projekteerimis-,

- ehitus- ja rekonstrueerimistööde, infrastruktuuri ühiskasutuse võimaldamise ja teenuste pakkumisega ning sisaldada andmesisestus- ja analüüsikeskkonna loomisega seotud kulusid, andmebaasi arendustööde, tarkvara ja selle uuenduste, riistvara (arvutid, kõvakettad, monitorid jne) jms kulusid, välja arvatud ühendmääruse § 9 lg 5 p 3 toodud kulusid;
- 5) abikõlblikud on spetsialiseeritud teadusliku uurimistöö läbiviimiseks kohandatud liiklusvahendi (puurimisagregaat, hõljuk, roomikmasin jm) soetamise ja kasutusrendi kulusid;
 - 6) abikõlblikud on aparatuuri ja seadmete ning nende lahutamatu osana vajalike seadmete hooldusremondikulud, mis tagavad nende sihipärase funktsioneerimise ja on vajalikud garantii säilimiseks 2 aasta jooksul, arvestades garantiiperioodi kehtima hakkamise kuupäevast;
 - 7) abikõlblikud on teadusliku otstarbega andmebaaside soetamise kulud ja juurdepääsumaksud (litsentsitasud) andmebaaside kasutamiseks ja olemasolevate litsentside uuendamise kulud, mis võivad mh kaasneda ka infrastruktuuri ühiskasutuse võimaldamise ja teenuste pakkumisega;
 - 8) kaetakse erialaspetsiifilise tarkvara soetamise kulusid;
 - 9) abikõlblikud on infrastruktuuri kasutajate koolitusega seotud kulud (nt teadlaste, üliõpilaste või teiste isikute aparatuuri, seadmete või andmebaasi kasutamise koolituse korraldamise kulud). Infrastruktuuri kasutajate koolitamisega seotud kulud võivad seejuures moodustada kuni 10% projekti eelarvest;
 - 10) infrastruktuuri rajamise või kaasajastamisega seotud kulud sisaldavad mh projekteerimise, ehitamise, rekonstrueerimise ja sisustamise kulusid: detailplaneeringu koostamise, ehitusuuringute (ehitusgeoloogilised ja ehitusgeodeetilised tööd) teostamise, ehitusprojekti koostamise, tehnovõrkude väljaehitamisega (kinnistu piires kuni liitumispunktini) kaasnevad kulud, tehnosüsteemide ühendustasud, siseviimistlemise ja tehnosüsteemide ehitamisega seonduvad kulud, omanikujärelevalve teostamisega kaasnevad kulud, hankeprotseduuride läbiviimise ja hankedokumentatsiooni ettevalmistamise kulud, hoone teenindamiseks vajaliku kinnistu heakorratööde kulud, hoone kasutamiseks vajaliku mööbli ja kohtkindla sisseseade (tehnik, seadmed jms) ning selle paigaldamise kulud jms. Ammendavat loetelu kõikidest võimalikest kuludest ei ole siiski võimalik esitada, see sõltub konkreetsetest projektidest, mida ellu viiakse. Seejuures võivad objekti projekteerimise ja ehitamise kulud kuni 30% projekti eelarvest. Piirangu seadmine peab silmas olukorda, kus varasema toetusega on infrastruktuuri objekte juba suures mahus toetatud ja arendatud, täiendavate investeeringute tegemine projekteerimise, ehitamise või rekonstrueerimistöödesse ei ole enam suures mahus vajalik ning rõhuasetus on infrastruktuuri funktsionaalsuse tervikliku väljaarendamisel ja arenduse lõpuleviimisel, infrastruktuuri avamisel kasutajatele ning teenuste toimimisel.
 - 11) hoonestamata ja hoonestatud maa ostusumma võib kaasneda infrastruktuuri funktsionaalsuse tervikliku väljaarendamise ja arenduse lõpuleviimisega. Kulu võib kooskõlas ühendmääruse § 4 punktile 8 moodustada kuni 10% projekti eelarvest;
 - 12) rahvusvaheliste ja riigisiseste organisatsioonide liikmemaksude ja osalustasude kulud on abikõlblikud, kui need on lisandunud tulenevalt projekti rakendamisest ja on projekti elluviimiseks vältimatult vajalikud. Antud punkt on otseselt seotud struktuurifondide 2014-2020 perioodi *ex ante* tingimustega, mille järgi eeldatakse, et on võetud vastu mitmeaastane kava prioriteetide väljendamiseks ja investeeringute kavandamiseks, arvestades EL-i ja ESFRI seatud infrastruktuuralaste prioriteetide ja eelisarendamise plaanidega. Mitmed Eesti teaduse infrastruktuuride teekaardi objektid on otseselt seotud ESFRI teekaardi objektide ülesannete täitmisega või panustavad selle ülesehitamisesse ning seetõttu on rahvusvahelistes teaduse infrastruktuuride konsortsiumites osalemise kulud vältimatud. Küll aga ei ole liikmemaksud abikõlblikud, kui nad pole lisandunud konkreetse projekti rakendamisega ja liikmemaksu kohustus tuleneb mingitest varasematest projektidest või

- muudest varasematest lepingutest. Seega seniste liikmemaksude tasumise jätkamine struktuurifondidest ei ole võimalik, küll aga on võimalik käsitleda neid, mis on lisandunud tulenevalt projekti rakendamisest ja on projekti elluviimiseks vältimatult vajalikud;
- 13) abikõlblikud on infrastruktuuri objekti sertifitseerimise või kvaliteedisüsteemide juurutamisega seotud kulud, seejuures kaetakse ka juba olemasoleva infrastruktuuri sertifitseerimise või kvaliteedisüsteemide juurutamisega seotud kulud. See on põhjendatud asjaoluga, et projektide eesmärkide täitmiseks kasutatakse ka juba varem muretsatud infrastruktuuri, mis on projekti hõlmatud infrastruktuuri lahutamatu osa. See aitab kaasa meetme tegevuse tulemuste saavutamisele, milleks on infrastruktuuri funktsionaalsuse tervikliku väljaarendamise ja arenduse lõpuleviimise tagamine, võimaldades seejuures infrastruktuuri käigushoidmist, pakutatavate teenuste toimimist ja infrastruktuuri ühiskasutust;
 - 14) abikõlblikud on infrastruktuuri objektide kasutusvõimaluste tutvustamise, teavitusürituste, seminaride jm projekti elluviimiseks vajalike ürituste läbiviimisega seonduvad kulud, sh infomaterjalide ettevalmistamisega seotud kulud;
 - 15) teavitamiskulud on abikõlblikud tulenevalt toetuse saaja kohustusest teavitada avalikkust projekti tegevustest ja tulemustest, tähistada toetusest rahastatud objekte ja viidata Euroopa Liidu osalusele vastavalt viitamise nõuetele ja korrale, mis on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 19. septembri 2014. a määrusega nr 146 „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse andmisest avalikkuse teavitamise, toetusest rahastatud objektide tähistamise ning Euroopa Liidu osalusele viitamise nõuded ja kord“;
 - 16) projekti raames toetatavate tegevustega võivad kaasned ka nendega otseselt seotud ja nende elluviimiseks vajalikud muud kulud, mida ei ole võimalik kululiikidena hetkeseisuga nimetada, kuid mis on põhjendatud ja aitavad kaasa projekti elluviimisele. Käesoleva punkti lisamine võimaldab säilitada paindlikkuse tegevuste täpsema sisustamise ning abikõlblike kulude osas, mis on teaduse infrastruktuuride elluviimisel hädavajalik. Muid kulusid tuleb toetuse saajatel põhjendada ning rakendusüksus kontrollib nende abikõlblikkust. Samuti järgib muude kulude tegemise võimaluse sissekirjutamine seni struktuuritoetuse meetmete õigusaktides kasutatud lähenemist.

Lõikes 2 on toodud abikõlblikud kulud, mis kehtivad riigiabi andmise korral. Üldise grupierandi määruse artikli 26 punkti 5 kohaselt on abikõlblikud vaid materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse tehtud investeeringute kulud. Materiaalne vara on defineeritud üldise grupierandi määruse art 2 punktis 29: „materiaalne vara” – maast, hoonetest ja tootmisrajatistest, masinatest ja seadmetest koosnev vara. Immateriaalne vara on defineeritud sama määruse punktis 30: „immateriaalne vara” – vara, millel ei ole füüsilist või rahalist kehastust, näiteks patendid, litsentsid, oskusteave või muu intellektuaalomand.

Lõike 3 punktides 1-5 on toodud mitteabikõlblike kulude loetelu, mis lisandub ühendmääruse § 4 loetletud mitteabikõlblikele kuludele. Mitteabikõlblikud on seejuures liiklusvahendite ostmine, rentimine või liisimine, välja arvatud juhul, kui tegemist on teadustöö läbiviimiseks kohandatud liiklusvahendiga (§ 7 lg 1 p 3 ja 7), ja esinduskulud ning kingitused. Samuti pole abikõlblik käibemaks, välja arvatud, kui Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 69 lõike 3 punkti c kohaselt ei ole käibemaks käibemaksuseaduse alusel tagasi saadav.

Lõige 4 sätestab kulude abikõlblikuks lugemise üldised tingimused. Ühendmäärus sätestab, et kulu peab olema põhjendatud, tõendatud, tegelikult tehtud ja makstud abikõlblikkuse perioodil. Juhul, kui rahastatav projekt on seotud puhastulu teenimisega, järgitakse ühendmääruse § 5 sätestatut. Puhastulu tuleb arvestada näiteks infrastruktuuri kasutada andmisel ja teenuste osutamisel. Puhastulu arvestamisel võetakse aluseks diskonteeritud meetod, võttes arvesse

tegevuse sektorile asjakohast võrdlusperioodi ja vastava investeeringuliigi eeldatavat kulutasuvust.

§ 8 sätestab, et projekti abikõlblikkuse periood määratakse taotluse rahuldamise otsuses, kuid see peab jääma ajavahemikku 1. jaanuar 2015 kuni 31. august 2022. Teadlikult on sätestatud abikõlblikkuse perioodi lõpptähtajaks 31. august 2022. a, et vältida selles osas perioodi 2014-2020 lõpus määruse muudatusi abikõlblikkuse perioodi pikendamiseks. Abikõlblikkuse lõpptähtaeg ei saa olla ka oluliselt varasem. Meetme tegevuse raames on plaanis välja kuulutada kaks investeerimisettepanekute kogumise vooru, seejuures on teine voor seotud Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi uuendamise protsessiga (orienteeruvalt 2017), mis lõppeb teekaardi nimekirja kinnitamisega Vabariigi Valitsuses (selguvad teekaardile kuuluvad objektid, mille toetuseks suurem osa meetme tegevuse eelarvest suunatakse). Teise investeerimisettepanekute kogumise vooru läbiviimine toimub pärast teekaardi uuendamist. Protsess eeldab kokkuvõttes suuremat ajakulu ja toetatavate projektide elluviimiseks ei saa abikõlblikkuse lõpptähtaja ettepoole toomise arvelt jätta märgatavalt lühemat aega.

Juhul, kui kulused on tehtud enne toetuse taotluse esitamise kuupäeva, peavad need olema taotluses eraldi näidatud. Kulude tegemine enne taotluse esitamise kuupäeva on meetme tegevuse puhul põhjendatud eelkõige seoses sellega, et toetatava tegevusena on lubatud infrastruktuuri projekteerimine, ehitamine või rekonstrueerimine, mis vajab ettevalmistavate tegevuste elluviimiseks pikemat aega. Riigiabi puhul ei tohi taotleja alustada projektiga seotud tegevusi ega võtta kohustusi nimetatud tegevuste elluviimiseks enne taotluse esitamist rakendusüksusele.

§ 9 sätestab taotletava toetuse piirsummade ja osakaaluga seonduva.

Lõigetes 1-4 sätestatakse toetuse osakaaluks kuni 95% abikõlblike kulude maksumusest ja seatakse tingimuseks, et omafinantseering (vähemalt 5% abikõlblike kulude maksumusest) peab katma projekti kuludest selle osa, mida toetus ei kata. Teadusuuringute taristu rajamiseks ja ajakohastamiseks antava abi ülemmäär ettevõtetele vastavalt Euroopa Liidu teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antava riigiabi raamistikule on 50%, olenemata ettevõtte suurusest. Siin on aga oluline eristada, et positiivselt evalveeritud eraõiguslikele teadus- ja arendusasutustele, kes vastavad teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse §3 tingimustele, kehtib üldine toetuse määr (kuni 95%).

Lõige 5 sätestab, et investeeringute kavasse pääsenud Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi loendisse kuuluvatele infrastruktuuri objektidele jagatakse vähemalt 85% meetme tegevuse rahalisest kogumahust. Suurem osa meetme tegevuse vahenditest suunatakse infrastruktuuri teekaardile kantud objektidele, kuna teekaart sisaldab riiklikult olulisi teaduse infrastruktuuri objekte (vt ka riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuri mõiste selgitust § 2 p 2 all) ja väljendab seega riiklike prioriteete. Samas käsitletakse teekaarti planeerimisvahendina, mitte rahastamise instrumendina, ning teekaarti uuendatakse regulaarselt. Selle tõttu on meetme tegevus avatud ka nendele infrastruktuuri objektidele, mida teekaardile pole kantud. Teekaardile mittekantud objektid ei ole seotud teekaardi objektidega ning nende kohta võib esitada investeerimisettepanekuid samadel alustel, mis teekaardi objektide puhul.

Lõikes 6 on täpsustatud, et riigiabi puhul peavad määruse § 6 lõikes 1 nimetatud tegevuste abikõlblikud kulud ja maksimaalne summa ühe toetuse saaja kohta vastama üldise grupierandi määruse artiklis 26 toodud tingimustele. Sellest tulenevalt saab majandustegevuseks kasutatavat teadusinfrastruktuuri toetada kuni 50% ulatuses, ülejäänud 50% peab olema omafinantseering (rakendub vaid juhul, kui majandustegevuse osakaal ületab 20% teadusuuringute taristu üldisest aastasest mahust).

3. peatükk Investeerimisettepanekute esitamine ja hindamine

Eelnõu 3. peatükis kirjeldatakse investeerimisettepanekute esitamist, investeerimisettepanekule esitatavaid nõudeid, hindamis- ja valikukriteeriume ning -metoodikat.

§-s 10 lõigetes 1-2 määratletakse investeerimisettepanekute esitajate ja partneritena võimalike toetuse saajate sihtrühm. Peamiseks sihtgrupiks on asutused, mille teaduse infrastruktuuri arendamise objektid on kantud Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardile. Partneritena võivad mh kaasatud olla era- ja avalik-õiguslikud juriidilised isikud. Investeerimisettepanekute esitajate ja partnerite ring on seega lai, kuid kindlasti on projektidesse kaasatud positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutused. Positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutusi on 2015. a seisuga 18, nendest kas riigi- või avalik-õiguslikke asutusi on 14. Positiivselt evalveeritud eraõiguslikust juriidilisest isikust teadus- ja arendusasutusi on 2015. a seisuga 4.

Lõige 3 sätestab, et toetuse taotleja ja partner peavad vastama TMM §-s 2 ja § 3 lõigetes 1 ja 2 esitatud nõuetele.

Lõigetes 4-9 täpsustatakse investeerimisettepanekute kogumise korraldusega seonduvat. Välja kuulutatakse vähemalt kaks investeerimisettepanekute kogumise vooru. Esimene investeerimisettepanekute kogumise voor toimub pärast toetuse andmise tingimuste kinnitamist ja selle mahuks on planeeritud 65% meetme tegevuse kogueelarvest. Teine investeerimisettepanekute kogumise voor mahus 35% meetme tegevuse kogueelarvest toimub pärast Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi uuendamise protsessi (toimub orienteeruvalt 2017). See võimaldab perioodi keskel läbi viia infrastruktuuri objektide vahhindamist ja vahendite tõhusama kasutuse tagamiseks vajadusel objektide rahastust vähendada või lõpetada. Samuti võimaldab see arvestada võimalike uute infrastruktuuri objektidega, mis teekaardi uuendamise protsessis võivad teekaardiga liituda. Kui projektide rakendamise käigus peaks vabanema vahendeid, on võimalik korraldada lisavoore vabanenud vahendite ulatuses.

Igas taotlusvoorus arvestatakse, et teekaardi objektidele eraldatakse vähemalt 85% toetuse mahust.

§-s 11 esitatakse nõuded esitatavale investeerimisettepanekule. Esitatavate nõuete puhul lähtutakse TMM § 4 lõikes 1 esitatud (kuna otsused investeeringute kavasse pääsemise kohta tehakse investeerimisettepanekute hindamise alusel, siis on TMM-s kehtestatud taotlusele esitatavad nõuded asjakohased ka investeerimisettepanekute puhul) ja täiendavatest nõuetest. Mh on nõudeks analüüsi esitamine selle kohta, mida seniste investeeringute põhjal on saavutatud (sh andmed kasutajate ja teenustest saadava tulu kohta, kuidas on arvestatud varasemalt Eesti Teadusagentuuri teadustaristu komisjoni poolt antud soovitusetega) ja millised on taristu investeerimisvajadused, et saavutada vajalik funktsionaalsuse tase toetusperioodi lõpuks. Samuti on nõudeks tegevuskava esitamine selle kohta, kuidas tagatakse infrastruktuuri laiem avatus ja kasutamine teadlaste, ettevõtete ja teiste partnerite poolt (seejuures arvestades Euroopa Komisjoni põhimõtteid teadusinfrastruktuuride juurdepääsu kohta⁵) ning infrastruktuuri jätkusuutlikkus ja ülalpidamine pärast toetuse lõppemist. Need nõuded peavad silmas meetme tegevuse eesmärgi ja fookusi.

Punktis 7 nõutud finantsanalüüs on vaja esitada üle 1 000 000 euro abikõlbliku kogumaksumusega tulu teeniva projekti puhul, et hinnata projektide puhastulu teenimise võimalusi ja toetuse vajadust. Seega, kui tegemist on üle 1 000 000 eurose projektiga, mille puhul võib eelnevalt hinnata tulu teenimise võimalust (nt ehitus, aparaatuur, kindla turuga teenuste väljatöötamine), tuleb koos investeerimisettepanekuga esitada finantsanalüüs.

Punktis 13 esitatud nõue tuleneb TMM § 4 lõike 1 punktist 11: investeerimisettepanekus tuleb esitada ka vastava investeeringuobjekti edasise kasutuse plaan, mis sisaldab vastava objektiga seonduvaid täiendavaid püsikulusid ja nende katmise allikaid alates projekti algusest kuni 5

⁵ Põhimõtete koostamise protsess hetkeseisuga käimas, „European Charter of Access for Research Infrastructures“ mustand kättesaadav

http://www.earto.eu/fileadmin/content/04_Newsletter/Newsletter_3_2014/13_may_Draft_European_Charter_for_Access_to_Research_Infrastructures.pdf

aasta jooksul objekti valmimisest või soetamisest. Andmed täiendavate püsikulude kohta peavad sisalduma Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatavas investeringute kavas. Täiendavate püsikulude selgitusena on STS seletuskirjas § 15 lõike 5 puhul öeldud, et tuleb juhendada täiendavate kohustuste võtmise lagedest. Üldjuhul tähendab see, et asutus tohib võtta eelseisvateks eelarveaastateks rahalisi kohustusi mitte rohkem kui 50% vastava aasta kulude piirmäärast.

Lõike 3 punkti 4 kohaselt tuleb investeerimisettepanekus esitada kinnitus selle kohta, et taotleja on teadlik tingimusest, et kui toetuse eest soetatud vara abil ja arendustegevuse tulemusena väljapoole oma asutust teenuste osutamise korral tuleb seda teha turutingimustel või turu puudumisel omahinna ja sellele lisanduva mõistliku kasumimarginaaliga. Vastavalt komisjoni üldise grupierandi määruse nr 651/2014 preambula punktile 49, kui taristut kasutatakse peaaegu täielikult mittemajanduslikuks tegevuseks, võib selle rahastamine olla kogu ulatuses riigiabi eeskirjadest väljaspool, eeldusel, et seda kasutatakse selgelt kõrvaliseks majandustegevuseks, s.t. tegevuseks, mis on otseselt seotud ja vajalik taristu toimimiseks või lahutamatu seotud peamise mittemajandusliku tegevusega, ning tegevuse ulatus on piiratud. Tingimus loetakse täidetuks, kui majandustegevus kasutab samu sisendeid (nt materjalid, varustus, tööjõud ja põhikapital) kui mittemajanduslik tegevus ning sellisele tegevusele aastas eraldatud maht ei ületa 20% teadusuuringute taristu üldisest aastasest mahust. Siinkohal on rakendusüksusel kohustus kontrollida, kas vastav tingimus on täidetud, ning toetuse saajal kohustus esitada kontrollimiseks vajalikke andmeid.

§-s 12 on kirjeldatud investeerimisettepaneku nõuetele vastavaks tunnistamise protsessi. Nõuetele vastavaks tunnistatakse projekt, mis vastab §-s 11 investeerimisettepanekule esitatud nõuetele ja § 10 lõigetes 1 ja 2 nimetatud investeerimisettepaneku esitaja nõuetele. §-s 11 esitatud nõuete puhul vaid kontrollitakse, kas vastavad teemad või andmed on investeerimisettepanekus kirjeldatud (vormis vastavad lahtrid täidetud) või kinnitused ja dokumendid esitatud, sisulist hindamist ei toimu. Kui investeerimisettepanekus leitakse puudusi, antakse sellest ettepaneku esitajale teada ja kui leitud puudust on võimalik kõrvaldada, antakse võimalus puuduse kõrvaldamiseks. Puuduse kõrvaldamiseks antav tähtaeg sõltub puuduse kõrvaldamisele kuluvast realistlikust ajast. Kui puudusi ei kõrvaldata antud tähtaja jooksul, tunnistatakse investeerimisettepanek nõuetele mittevastavaks. Sel juhul ei esitata investeerimisettepanekut ka edasisele hindamisele ja rakendusasutus teeb investeringute kavasse arvamata jätmise otsuse. Investeerimisettepaneku esitaja teavitamine on kirjeldatud käesoleva määruse §-s 18.

§ 13 kirjeldab investeerimisettepaneku esitaja ja partneri kohustusi. Taotleja kohustused tulenevad STS § 21 lõikest 2.

§-s 14 kirjeldatakse investeerimisettepanekute hindamiskomisjoni ja meetme tegevuse juhtkomisjoni moodustamist ja ülesandeid.

Investeerimisettepanekute hindamiskomisjoni moodustab rakendusüksus rakendusasutuse ettepanekul. Samuti kinnitab rakendusüksus hindamiskomisjoni töökorra ja hindamisjuhendi. Rakendusüksuse ülesandeks jääb hindamiskomisjoni tehniline teenindamine. Hindamiskomisjoni liikmed ja hindamisse kaasatud eksperdid peavad olema kompetentsed, erapooletud ja vastama teistele STS § 21 lõikes 4 toodud nõuetele.

Meetme tegevuse paremaks rakendamiseks moodustab SA Eesti Teadusagentuur rakendusüksuse ja rakendusasutusega kooskõlastatult juhtkomisjoni, mille ülesandeks on meetme tegevuse tulemuslikkuse jälgimine projektide aastaaruannete kokkuvõtete põhjal ja rakendusüksusele ettepanekute tegemine, mis aitavad meetme tegevust paremini ellu viia.

Hindamis- ja juhtkomisjon moodustatakse Eesti Teadusagentuuri teadustaristu komisjoni liikmete baasilt, vajadusel lisades täiendavaid liikmeid. Hindamis- ja juhtkomisjoni koosseis on eeldatavalt teatavas osas kattuv.

§ 15 kirjeldab investeerimisettepanekute hindamiskriteeriume ja valikumetoodikat.

Lõige 1 sätestab, et hindamine viiakse läbi vastavalt hindamisjuhendile, mis avalikustatakse hiljemalt investeerimisettepanekute kogumise väljakuulutamisel. Hindamisjuhendi koostab rakendusüksus, kooskõlastades selle rakendusasutusega.

Hindamine korraldatakse järgmiselt: esmalt antakse hindajate poolt taotlustele individuaalsed hinned vastavalt hindamiskriteeriumitele, hinded skaalale ja hinnete sammule, seejärel vaatab hindamiskomisjon koos investeerimisettepanekud ja hinnangud ühiselt läbi ning arutelu tulemusel kujunevad investeerimisettepanekute lõplikud koondhinned.

Vastavalt lõikele 2 hinnatakse investeerimisettepanekuid kuue hindamiskriteeriumi põhjal. Olulisimad on projekti mõju ja põhjendatuse kriteeriumid, millele on seatud suurim osakaal. Viies ja kuues kriteerium arvestavad meetme tegevuse fookusi, andes teatava eelistuse investeerimisettepanekutele, mis on seotud nutika spetsialiseerumise kasvuvaldkondade ja ESFRI teekaardi objektide ja prioriteetidega. Hindamiskriteeriumid on kooskõlas seirekomisjoni poolt kinnitatud kohustuslike kriteeriumitega:

Hindamiskriteerium	Sisu lühikirjeldus	Vastavus seirekomisjoni kriteeriumile
1) projekti mõju meetme tegevuse eesmärkide saavutamisele	sh nt panustamine rahvusvahelistesse, riiklikesse ja valdkondlikesse strateegiatesse ja arengukavadesse; koostöö teadus- ja arendusasutuste, kõrgkoolide ning ettevõtete vahel; panustamine teadus- ja arendustegevuse investeeringute suurenemisse eelkõige erasektoris; panustamine infrastruktuuri terviklikku väljaarendamisse, infrastruktuuri ühiskasutuse ja teadlaste, ettevõtjate ning teiste partnerite juurdepääsu toetamine, jne	1. Projekti mõju meetme eesmärkide saavutamisele
2) projekti põhjendatus	sh nt investeeringute vajaduse analüüs, et saavutada täisfunktsionaalsus, dubleerimise vältimine teiste infrastruktuuridega, sünergia ja koostöö parandamine teiste infrastruktuuridega, valdkonna partnerite ja uurimisrühmade kaasatus jne	2. Projekti põhjendatus 5. Projekti mõju läbivatele teemadele
3) projekti eelarve realistlikkus ja kuluefektiivsus	sh nt sh eelarve ja finantsanalüüsi põhjendatus, kavandatavate tegevuste mõju kulude kokkuhoiule ja ressursside efektiivsele kasutamisele, taotleja finantsiline jätkusuutlikkus arengu toetamine ja võimekus täiendavate püsikulude katmiseks	3. Projekti eelarve realistlikkus ja kuluefektiivsus
4) projekti teostatavus ja toetuse taotleja ja partnerite suutlikkus projekti ellu viia	sh nt projekti elluviimiseks vajalik teadus- ja juhtimisalane kompetents ja kogemus, koostöö, tegevusplaani ja ajakava realistlikkus, taotleja ja	4. Projekti teostatavus ja toetuse taotleja/saaja (ja partnerite) suutlikkus projekti ellu viia

	partnerite suutlikkus varasemate investeerimisprojektide elluviimisel jne	
5) projekti seos nutika spetsialiseerumise kasvualadega	Infrastruktuuri objekti täielik, osaline või puuduv seos nutika spetsialiseerumise kasvualadega – vastavalt teaduse infrastruktuuri teekaardis määratletud seostele.	1. Projekti mõju meetme eesmärkide saavutamisele
6) projekti seos ESFRI teekaardi objektidega	Seose all arvestatakse, kas investeerimisettepanekus esitatav infrastruktuuri objekt on ESFRI teekaardi objekti üks osa või panustab selle ülesehitusse ning arvestab ESFRI enda sisemisi prioriteete.	1. Projekti mõju meetme eesmärkide saavutamisele

Läbivate teemade analüüs sisaldub seletuskirjas eraldiseisvalt ning kajastab võimalikku mõju läbivate teemade puhul, millega on eelnevalt kaardistatud puutumus (vt IV Määruse mõjud).

Lõige 3 täpsustab hindedkaala ja hinnete sammu. Hindamisel valikukriteeriumide alusel saab investeerimisettepanek täieliku seose korral rohkem punkte, puuduva seose eest 0 punkti ning osalise seose eest keskmise hinde. Viienda ja kuuenda hindamiskriteeriumi puhul on tegemist astmelise seose määramisega ja selle tõttu hinnete samm erineb teiste kriteeriumite omast. Nutika spetsialiseerumise seoste määramise aluseks võetakse Eesti Arengufondi poolt Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi uuendamise käigus objektidele antud hinnangud (vt teekaardi uuendamise kohta lähemalt seletuskirja sissejuhatuses osas). Juhul kui toetust taotlevad objektid, mis teekaardile ei kuulu, antakse objekti seosele hinnang hindamisprotsessi käigus. Hindamiskomisjoni koosseisu määratakse selleks Eesti Arengufondi esindaja. ESFRI teekaardi objektide seose määramise all arvestatakse, kas infrastruktuuri objekt on ESFRI teekaardi objekti üks osa või panustab selle ülesehitusse, seejuures arvestatakse ka ESFRI enda sisemisi prioriteete⁶. Teekaardi uuendamise protsessi käigus toodi seosed esile teekaardile kuuluvate objektide osas, kuid juhul kui toetust taotlevad objektid, mis teekaardile ei kuulu, määratakse objekti seos hindamisprotsessi käigus.

Lõige 4 sätestab punktis 4 toodud hindamiskriteeriumile kehtestatud lävendi. Kui nimetatud hindamiskriteerium saab koondhindeks vähem kui 50%, lõpetatakse investeerimisettepaneku menetlemine ning hindamiskomisjon teeb rakendusasutusele ettepaneku investeerimisettepanekut mitte rahuldada.

Lõige 5 täpsustab, kuidas arvutatakse kriteeriumitele hindepunktid ja koondhinded.

Lõige 6 täpsustab, kuidas toimitakse pingerea koostamisel võrdsete koondhinnete puhul.

Lõige 7 sätestab, et hindamiskomisjon võib taotlejale tema nõusolekul teha ka ettepaneku investeerimisettepaneku osaliseks rahuldamiseks. Sel puhul tuleb taotlejal teatada kirjalikult etteantud tähtaja jooksul ettepanekuga nõustumisest või mittenõustumisest.

Lõikes 8 öeldakse, et investeringute kava eelnõu koostamisel võib rakendusüksus seada hindamiskomisjoni ettepanekul taotlejale täiendavaid tingimusi. Taotleja peab teavitama

⁶ Konkurentsivõime Nõukogu on 26. mail 2014 kinnitanud ESFRI prioriteetsete objektide loendi.

rakendusüksust nõustumisest või mittenõustumisest kirjalikult 10 tööpäeva jooksul tingimuste esitamisest.

Lõikes 9 on kirjeldatud, milliseid täiendavaid tingimusi on rakendusüksusel õigus taotlejale seada.

Lõiked 10-11 sätestavad, et investeerimisettepaneku osalise või tingimustega rahuldamise ettepaneku võib hindamiskomisjon teha vaid investeerimisettepaneku esitaja nõusolekul ning kui investeerimisettepaneku esitaja ei nõustu esitatud täiendavate tingimustega või investeerimisettepaneku osalise rahuldamise ettepanekuga ja investeerimisettepanekut ei ole võimalik täies ulatuses rahuldada, jäetakse investeerimisettepanek rahuldamata ja investeeringute kava eelnõust välja. Investeeringute kava korralduse eelnõu koostab ja esitab Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks rakendusasutus.

4. peatükk Investeeringute kava koostamine ja muutmise

Eelnõu 4. peatükis kirjeldatakse investeeringute kava koostamist, muutmist ja investeeringute kavasse mitteamisest teavitamise korda.

Eelnõu §-s 16 öeldakse, et investeeringute kava koostatakse nende investeerimisettepanekutes sisalduvate projektide alusel, mis hindamise tulemusel on esitatud toetatavate projektide loetelus. Juhul, kui hindamiskomisjoni poolt heakskiidu saanud projektide hulk on väiksem kui voo eelarve, tehakse Vabariigi Valitsusele ka vastav ettepanek kinnitada investeeringute kava voo eelarvest väiksemas mahus. Investeeringute kava eelnõu koostab rakendusasutus ja esitab selle Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks.

Eelnõu §-s 17 on kirjeldatud investeeringute kava muutmise võimalusi.

Lõigetes 1 ja 2 on kirjeldatud, et investeeringute kava muutmist võib alata rakendusasutus kas iseseisvalt või rakendusüksuse ettepanekul. Seda nii tulenevalt meetme tegevuse juhtkomisjoni ettepanekul, Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi objektide vahhindamise tulemustest (toimub orienteeruvalt 2017), meetme tegevuse vahendite tegelikust kasutamisest, toetusega seotud mahtude täpsustumisest ja muudest asjaoludest. Investeeringute kava on vaja muuta ka juhul, kui kavasse arvatud projekti alustamine viibib või esineb muidu projekti elluviimist takistavaid asjaolusid. Antud juhul peetakse silmas ka **investeeringute kavaga kinnitatud projekti kohta taotluse esitamisega viivitamist**. Sel juhul arvatakse projekt investeeringute kavast välja ja seda võib alata nii rakendusasutus kui ka rakendusüksus. Teadusinfrastruktuuri objektide vahhindamist korraldab SA Eesti Teadusagentuur. Samuti antakse alus investeeringute kava täiendamiseks meetmesse vahendite lisandumisel.

Lõigetes 3-7 on kirjeldatud võimalusi investeeringute kava muutmiseks. Investeeringute kava täiendamine on võimalik, kui meetme tegevuse eelarvesse on tekkinud vabanenud vahendeid tulenevalt projektide alustamata jätmisest, katkestamisest, toetuse kasutamisest vähemas mahus või Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi vahhindamise tulemusena toetussummade vähendamise või toetuse katkestamisest (vt § 26 lg 6 selgitus). Rakendusasutusele jääb otsustusõigus, kas:

- 1) kuulutada välja täiesti uus investeerimisettepanekute kogumise voo. Sel juhul võib toetust taotleda ka nendele infrastruktuuri objektidele, mis esimeses investeerimisettepanekute kogumise voo üldse ei osalenud või osalesid, kuid neid ei arvatud investeeringute kavasse;
- 2) kuulutada välja suunatud investeerimisettepanekute kogumise voo, kus toetust võib taotleda nt juba toetust saanud infrastruktuuri objektidele, teatud meetme tegevuse eesmärkide saavutamiseks ja tegevuste toetamiseks või suunates toetuse teatud valdkondade toetamiseks. Sisendi suunatud investeerimisettepanekute kogumiseks võib seejuures saada nt Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi vahhindamise tulemustest (vt § 26 lg 6 selgitus);

3) teha rakendusüksusele ettepanek täiendava toetuse taotlusvooru väljakuulutamiseks. Täiendavat toetust võib taotleda nendele projektidele, mille tegevused on hangete tulemusel kallinenud, projektis kirjeldatud tegevuste tulemused on saavutatud ja taotleja esitab põhjendatud ettepaneku juba toetatud tegevuse jätkamiseks või laiendamiseks või kui projekti tegevuste laiendamise vajadus tuleneb riigi strateegiliste eesmärkide täitmise vajadusest. Sisendi täiendavate taotluste kogumiseks võib seejuures saada nt Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi vahehindamise tulemustest (vt § 26 lg 6 selgitus);

4) teha rakendusüksusele ettepanek suurendada toetust nende projektide puhul, mille taotlus rahuldati vähendatud mahus.

Kui välja kuulutatakse uus või suunatud investeerimisettepanekute kogumise voor, lähtutakse käesoleva määruse § 10 lõigetes 1 ja 2 ning §-des 11, 12 ja 15 kirjeldatust. Investeeringute kava muutmise eelnõu esitab Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks rakendusasutus.

Eelnõu § 18 sätestab investeeringute kavasse mitteamisest teavitamise korra. Kui projekti ei arvata investeeringute kavasse, teeb rakendusasutus kavasse arvamata jätmise otsuse. Kui investeeringute kavasse ei arvata riigiasutuse projekti, teavitab rakendusasutus seda riigiasutust vastavalt perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse §-le 15 lõikele 7. Kavasse arvamata jätmise otsusest teavitatakse investeerimisettepaneku esitajat viivitamatult pärast kavasse arvamata jätmise otsuse tegemist.

Eelnõu 5. peatükis

kirjeldatakse taotluse esitamise tingimusi, sätestatakse nõuded taotlejale, partnerile, taotlusele ja kohustused taotlejale.

Eelnõu § 19 sätestab taotluste esitamisega seonduva. Taotleja saab rakendusüksusele esitada taotluse üksnes investeeringute kavas sisalduva projekti kohta ja taotlus tuleb rakendusüksusele esitada hiljemalt 6 kuu jooksul investeeringute kava kinnitamisest Vabariigi Valitsuse poolt. Põhjendatud juhtudel ja rakendusüksuse nõusolekul on lubatud ka taotluse hilisem esitamine. See on võimalik, kui eelnevalt esitatakse rakendusüksusele vastavasisuline põhjendatud avaldus ja rakendusüksus on pikendamisega nõus. Taotlused esitatakse rakendusüksusele digitaalselt allkirjastatuna ja rakendusüksuse poolt kinnitatud vormil.

Eelnõu § 20 sätestab nõuded taotlejale ja partnerile. Taotluse võib esitada investeeringute kavas nimetatud taotleja ja nii taotleja kui ka partner peavad vastama määruse § 10 lõikes 1 ja 2 ja taotluste menetlemise määruse § 2 ja § 3 lõigetes 1 ja 2 sätestatule.

Eelnõu §-s 21 on ära toodud taotleja kohustused. Taotleja kohustused tulenevad STS § 21 lõikest 2.

Eelnõu § 22 sätestab nõuded taotlusele. Taotlus peab lisaks taotluste menetlemise määruse § 4 lõigetes 1 ja 2 sätestatule vastama järgmistele punktidele:

- taotlus peab olema kooskõlas investeerimisettepanekuga ja kui hindamiskomisjon on esitanud projektile täiendavaid tingimusi, siis ka nendega peab olema arvestatud. Samuti peab toetuse summa vastama investeeringute kavas kinnitatud toetuse summale.
- taotluses peab olema märgitud projekti tegevuste elluviimise eeldatav ajakava, samuti projekti kogueelarve tegevuste lõikes, eristades sh abikõlblike ja mitteabikõlblike kulude ning puhastulu summad.
- taotluses peab olema toodud ka projekti esimese kalendriaasta maksete eeldatav ajakava, tegevuskava koos oodatavate tulemustega ning tegevuskava elluviimiseks vajalik eelarve tegevuste ja kuluridade kaupa;
- kui on tegemist teaduse infrastruktuuri ehitamisega, siis on vaja esitada ehituslik projektdokumentatsioon (sh koopia kehtivast detailplaneeringust, hoone ruumiprogramm, ehitusprojekti ekspertiisi hinnang), projekti elluviimiseks vajalikud load ja kooskõlastused

(sh ehitusluba), omandi- või rendisuhteid kinnitavad dokumendid, keskkonnamõju hindamise tulemus kui selle koostamine on vajalik tulenevalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusest. Rekonstrueerimise puhul peab olema arvestatud energiaauditi tulemustega;

- üle 1 miljoni euro maksumusega projektide puhul tuleb finantsanalüüs esitada juba koos investeerimisettepanekuga. Kui eraldatava toetuse summa ei vasta investeerimisettepanekus taotletule, siis on taotlejal vaja esitada korrigeeritud finantsanalüüs, arvestades eraldatava toetuse summaga;
- taotluses tuleb esitada kinnitus selle kohta, et taotleja on teadlik tingimusest, et kui toetuse eest soetatud vara kasutatakse majandustegevuseks ning selle tegevuse aastane maht ületab 20% teadusuuringute taristu planeeritavast eelarvest, siis rakenduvad toetuse andmisel riigiabi reeglid. Vastavalt komisjoni üldise grupierandi määruse nr 651/2014 preambula punktile 49, kui taristut kasutatakse peaaegu täielikult mittemajanduslikuks tegevuseks, võib selle rahastamine olla kogu ulatuses riigiabi eeskirjadest väljaspool, eeldusel, et seda kasutatakse selgelt kõrvaliseks majandustegevuseks, s.t. tegevuseks, mis on otseselt seotud ja vajalik taristu toimimiseks või lahutamatu seotud peamise mittemajandusliku tegevusega, ning tegevuse ulatus on piiratud. Tingimus loetakse täidetuks, kui majandustegevus kasutab samu sisendeid (nt materjalid, varustus, töajad ja põhikapital) kui mittemajanduslik tegevus ning sellisele tegevusele aastas eraldatud maht ei ületa 20% teadusuuringute taristu üldisest aastasest mahust. Siinkohal on rakendusüksusel kohustus kontrollida, kas vastav tingimus on täidetud, ning toetuse saajal kohustus esitada kontrollimiseks vajalikke andmeid;
- kui taotleja on projektile või projekti osadele tegevustele taotlenud toetust samal ajal mitmest meetmest või muudest riigieelarvelistest, Euroopa Liidu või välisabi vahenditest, on ka sellekohane teave vaja esitada.

Eelnõu 6. peatükis

kirjeldatakse taotluse menetlemise protsessi, taotluse rahuldamist ja rahuldamata jätmist, taotluse osalist või kõrvaltingimustega rahuldamist, taotluse rahuldamise otsuse muutmist ja kehtetuks tunnistamist.

Eelnõu § 23 kirjeldab seda, kuidas toimub taotluste menetlemine rakendusüksuses. Taotluse menetlemine koosneb selle registreerimisest, taotluse nõuetele vastavuse kontrollist, hinnangu andmisest, kas taotletav toetus on riigiabi, ning taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse tegemisest. Kokku on taotluse menetlemiseks rakendusüksusel üldjuhul aega kuni 60 tööpäeva. Rakendusüksus vaatab esitatud taotlused läbi 20 tööpäeva jooksul alates taotluse registreerimisest ja põhjendatud juhtudel on rakendusüksusel õigus seda tähtaega pikendada. Rakendusüksus kontrollib, et taotlus oleks esitatud rakendusüksuse kehtestatud vormil ja see oleks kooskõlas investeerimisettepanekuga. Taotluses peab olema arvestatud määruse §-s 22 sätestatud nõudeid taotlusele, samuti §-s 20 taotlejale ja partnerile seatud nõuetele.

Kui taotluses esineb puudusi, annab rakendusüksus 10 tööpäeva aega puuduste kõrvaldamiseks. Mõjuvatel põhjustel võib see tähtaeg olla pikem. Kui taotleja ette antud tähtaja jooksul puudusi ei kõrvalda, lõpetab rakendusüksus taotluse menetlemise, teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse ja teeb rakendusasutusele ettepaneku algatada investeringute kava muutmise.

Kui taotlust ei esitata rakendusüksusele tähtaegselt (toetuse taotleja esitab taotluse rakendusüksusele hiljemalt kuue kuu jooksul alates investeringute kava kinnitamisest Vabariigi Valitsuse poolt), jäetakse taotlus rakendusüksuse poolt vastu võtmata.

Rakendusüksusel on õigus nõuda taotluse kohta täiendavat informatsiooni. Kui esitatud taotlus rakendusüksuse hinnangul ei vasta investeerimisettepanekule või selles ei ole arvestatud hindamiskomisjoni seatud tingimusi ning toetuse saaja ei ole valmis taotlust muutama, edastab rakendusüksus taotluse juhtkomisjonile hinnangu saamiseks (vt ka § 14 selgitust). Kui juhtkomisjoni arvates on muudatused aktsepteeritavad ja taotlus vastab

investeeringu ettepanekule, teeb juhtkomisjon rakendusüksusele ettepaneku taotluse vastavaks tunnistamiseks. Kui juhtkomisjoni hinnang on negatiivne, tehakse rakendusüksusele ettepanek taotlust mitte vastavaks tunnistada.

Eelnõu § 24 sätestab taotluste rahuldamise ja rahuldamata jätmise tingimused. Rahuldamisele saavad kuuluda vaid taotlused, mis on taotluse menetlemise käigus tunnistatud nõuetele vastavaks ja milles sisalduv projekt on Vabariigi Valitsuse poolt investeeringute kavaga kinnitatud. Taotluse rahuldamise otsuse võib teha kõrvaltingimusega (haldusmenetluse seaduse § 53 tähenduses) vastavalt investeeringute kavasse seatud tingimustele ning taotluste menetlemise määruse § 9 lõigetes 2 ja 3 sätestatule. Kõrvaltingimusega rahuldamise otsuse saab rakendusüksus teha, kui on tõenäoline, et lõpliku otsuse tegemiseks vajalik eeldus saabub või täidetakse hiljemalt kõrvaltingimuses märgitud tähtaja jooksul ja kõrvaltingimuse seadmine on mõistlik. Kõrvaltingimuse nõuetekohasel saabumisel või täitmisel vormistatakse sellekohane teave taotluse rahuldamise otsuse juurde. Taotluse rahuldamise otsuses märgitakse lisaks taotluste menetlemise määruse § 8 lõikes 4 sätestatule otsuse tegemise alus ja põhjendus, projekti eelarve aastate lõikes ja maksetaotluste esitamise tähtajad.

Rakendusüksus teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse kui taotlus ei vasta nõuetele, taotlus pole esitatud määruuses sätestatud ajal, tähtaegselt pole esitatud selgitusi või täiendavaid dokumente või taotleja ega partner ei vasta määruuses sätestatud nõuetele. Otsus taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise kohta edastatakse taotlejale elektrooniliselt või tehakse teatavaks registri vahendusel 10 tööpäeva jooksul otsuse tegemisest.

Eelnõu §-s 25 sätestatakse tingimused, kuidas saab taotluse rahuldamise otsust muuta või kehtetuks tunnistada. Otsuse muutmise võib alata rakendusüksus kas ise või toetuse saaja vastavasisulise avalduse alusel taotluste menetlemise määruse §-des 10 ja 11 sätestatud tingimustel ja korras. Toetuse saaja peab küsima rakendusüksuse nõusolekut, kui projekti eelarve tegevuste lõikes muutub üle 10%. Toetuse saajal ei ole õigust taotleda projekti toetuse summa suurendamist, v.a käesoleva määruse § 17 lõikes 4 nimetatud juhul. Rakendusüksus võib taotluse rahuldamise otsuse tunnistada kas osaliselt või täielikult kehtetuks vastavalt perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse § 47 lõikele 3.

7. peatükk Aruannete esitamine ja toetuse maksmise tingimused

Eelnõu 7. peatükis sätestatakse aruannete esitamise, projektide vahehindamise ja toetuse maksmise tingimused.

§ 26 kirjeldab, milliseid aruandeid esitab toetuse saaja.

Lõikes 1 täpsustatakse, et toetuse saaja esitab rakendusüksusele kaht sorti aruandeid.

Lõige 2 täpsustab, et projekti tegevus- ja finantsaruandeid (projekti aruandeid) tuleb toetuse saajal esitada igal aastal ning need aruanded näitavad projekti edenemist ja liikumist tulemuste saavutamise suunas. Vajadusel võib rakendusüksus nõuda aruandeid sagedamini kui kord aastas ning sel juhul täpsustatakse seda taotluse rahuldamise otsuses. Projekti elluviimise järgsed aruanded esitatakse rakendusüksuse nõudmisel.

Lõige 3 sätestab, et aruande vormi ja aruandes esitatava teabe kehtestab rakendusüksus.

Lõige 4 kirjeldab, millised minimaalsed andmed aruandes sisalduvad.

Lõige 5 täpsustab, et rakendusüksus hindab aruannete põhjal ellu viidud tegevuste kooskõla plaanituga ning projektis seatud eesmärkide täitmist. Seejuures on rakendusüksusel õigus projektide toetust põhjendatud juhtudel vähendada või toetuse andmine lõpetada, kooskõlastades oma otsuse eelnevalt meetme tegevuse juhtkomisjoniga. Põhjendatud juhtudeks on nt projektide eelarvete märgatav alakasutus võrreldes esitatud prognoosidega või seatud eesmärkide ja tulemuste täitmata jätmise objektiivsete põhjuste puudumisel. See tagab vahendite efektiivsema kasutamise ja motiveerib toetuse saajaid projekti lubatud tulemusi

saavutama. Õigus toetust vähendada või toetuse andmine lõpetada kehtib kogu perioodi ulatuses, mil projekte rakendatakse.

Lõige 6 annab rakendusüksusele võimaluse projekti toetust vähendada proportsionaalselt §-s 9 lõikes 5 toodud piirmääraga juhul, kui toetuse saaja poolt rakendusüksusele iga-aastaselt esitatud andmete alusel selgub, et projekti majandustegevuse aastane maht ületab 20% teadusuuringute taristu üldisest aastasest mahust, või juhul, kui toetuse saaja, kes on saanud riigiabi, teavitab rakendusüksust majandustegevuse osa suurenemise kohta, mis tähendab, et projekti majandustegevuse aastane maht ületab toetuse taotlemise hetkel fikseeritud majandustegevuse mahtu.

Lõige 7 käsitleb meetme tegevuse seost Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi uuendamise protsessiga. Teekaardi uuendamist viib Haridus- ja Teadusministeerium koostöös SA Eesti Teadusagentuuriga läbi regulaarselt (vt lähemalt teekaardi kohta seletuskirja sissejuhatavas osas). Teekaardi uuendamise eesmärgiks on hinnata infrastruktuuri objektide arengut, üle vaadata riiklikud prioriteedid ja sellest lähtuvalt ajakohastada objektide loend. Teekaart on planeerimisvahend, mitte rahastamise garantii nendele infrastruktuuri objektidele, mis teekaardi nimistusse kuuluvad, kuid kõik meetme tegevuse raames toetatud infrastruktuuri objektid, mis kuuluvad infrastruktuuri teekaardile või soovivad taotleda teekaardile kandmist (teekaardile kandmist taotlevad väga tõenäoliselt ka kõik need objektid, mis on saanud toetust teekaardiväliselt, juhul kui investeerimisettepanekute hindamise tulemusel mõni selline objekt investeringute kavasse kantakse ja rahastuse saab), läbivad kohustuslikus korras teekaardi uuendamisega kaasneva vahehindamise, mille kaudu on võimalik hinnata ka meetme tegevuse raames toetatud projekti edenemist ja antud toetuse kasutamist. Teekaardi vahehindamise tulemusi on meetme tegevuse juhtkomiteel õigus arvestada meetme tegevuse paremaks elluviimiseks, seejuures ka vajadusel teha ettepanekuid projektide toetuse vähendamiseks või toetuse andmise lõpetamiseks, nt juhtudel kus täheldatav on projektide eelarvete märgatav alakasutus võrreldes esitatud prognoosidega või seatud eesmärkide ja tulemuste täitmata jätmise objektiivsete põhjuste puudumisel. See tagab vahendite efektiivsema kasutamise ja motiveerib toetuse saajaid projekti lubatud tulemusi saavutama. Lisaks on teekaardi vahehindamise tulemusi arvestades õigus välja kuulutada investeerimisettepanekute kogumise voor või täiendava toetuse taotluste kogumise voor, sh arvestada teekaardi vahehindamise tulemusi hindamiskriteeriumite sisu kujundamisel.

Vastavalt lõikele 8 esitatakse projekti lõpparuanne 2 kuu jooksul pärast projekti lõppemist. Lõpparuandeid hindab meetme tegevuse juhtkomisjon. Juhtkomisjon esitab rakendusüksusele omapoolse hinnangu projekti elluviimise edukuse kohta. Kui lõpparuanne on juhtkomisjoni poolt heaks kiidetud ja kinnitatud, teeb rakendusüksus projektile lõppmakse, mille suuruseks on vähemalt 10% (vt käesoleva määruse § 27 lg 9). Kui projekti eesmärgid ja tulemused on olulises osas täitmata või tegemist on projekti eelarve märgatava alakasutusega prognoosidega võrreldes, on rakendusüksusel õigus meetme tegevuse juhtkomisjoni ettepanekul vähendada projekti lõppmakse suurust või jätta lõppmakse tegemata. See tagab vahendite efektiivsema kasutamise ja motiveerib toetuse saajaid projekti lubatud tulemusi saavutama.

Eelnõu § 27 sätestab, et toetuse väljamaksed tehakse vastavalt perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse §-des 28 ja 29, ühendmääruse §-des 11-15 ning 18-20 ning määruses ja taotluse rahuldamise otsuses sätestatud maksete tegemise täpsustavatele tingimustele.

Toetuse väljamakseid teostatakse järgmiselt:

- 1) peale abikõlbliku kulu tekkimist tegelike kulude alusel vastavalt ühendmääruse § 14 lõike 1 punkti 1 alusel;
- 2) kaudsed kulud hüvitatakse ühtse määrana 15% ulatuses projekti abikõlblikest otsestest personalikuludest;
- 3) põhjendatud juhtudel ettemaksetena, sh ka riigiabi saajatele;

- 4) sildfinantseerimise kaudu vastavalt rahandusministri 10.09.2014 määrusele nr 30 „Kassalise teenindamise eeskiri“.

Eelnõuga nähakse ette toetuse saajate poolt maksetaotluste esitamist rakendusüksusele, rakendusüksuse poolt maksete tegemisele eelnevad tegevused ja tähtajad, maksetaotluse ja ettemakse kasutamise aruande menetlemise osalist või täieliku peatamist perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse § 30 lõikes 1 sätestatud juhul, maksetaotluses ilmnenu puuduste kõrvaldamise korda ning lõppmaksete tegemist.

Projekti lõppmaksele on kehtestatud piirmäär, mis on vähemalt 10% toetuse summast. Lõppmakse teostatakse pärast lõpparuande heakskiitmist ja kinnitamist. Kui projekti eesmärgid ja tulemused on olulises osas täitmata või tegemist on projekti eelarve märgatava alakasutusega prognoosidega võrreldes, on rakendusüksusel õigus juhtkomisjoni heakskiidul vähendada projekti lõppmakse suurust või jätta lõppmakse tegemata. See tagab vahendite efektiivsema kasutamise ja motiveerib toetuse saajaid projekti lubatud tulemusi saavutama. Lõpparuande kinnitamiseni makstakse toetusest välja kuni 95% projektile taotluse rahuldamise otsusega eraldatud toetuse summast.

Eelnõu 8. peatükk Toetuse saaja, partneri, rakendusüksuse õigused ja kohustused ning finantskorrektsioonid

Eelnõu 8. peatükis kirjeldatakse toetuse saaja ja partneri kohustusi ja õigusi, rakendusüksuse kohustusi ning sätestatakse finantskorrektsioonide tegemise alused.

§ 28 sätestab toetuse saaja õigused ja partneri kohustused vastavalt perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse §-des 24-26 toodule. STS-is nimetatud kohustused rakenduvad sõltumata sellest, kas toetuse andmise tingimuste määruses või taotluse rahuldamise otsuses on nendele viidatud või need üles loetletud. Toetuse saaja poolt kohustuste tagamine tähendab seda, et kohustus peab olema täidetud kas tema enda või partneri poolt. Kohustus on saavutada taotluses, tegevuskavas ja finantsprognoosides kirjeldatud tulemused.

Eraldi tuleb välja tuua, et toetuse saaja peab järgima riigiabi reegleid, kui toetuse saamise näol on tegemist sellise abi saamisega. Nimetatud reeglitest tuleneva kohustuse rikkumine võib kaasa tuua toetuse vähendamise ja toetuse tagasinõudmise, kuna tegemist oleks toetuse kasutamisega seotud EL õigusaktide, sh EL huvide, rikkumisega. Selleks on punktides 3 ja 4 toodud toetuse saaja ja riigiabi saaja kohustused, mis puudutavad rakendusüksuse teavitamist majandustegevuse mahu suurenemisest.

Lõikes 5 sätestatakse, et juhul, kui projekti raames soetatud vara abil ja arendustegevuse tulemusena osutatakse teenuseid, tuleb toetuse saajal kinnitada, et seda tehakse üksnes turutingimustel või turu puudumisel omahinna ja sellel lisanduva mõistliku kasumimarginaaliga. Siinkohal tuleb täpsustada, et antud juhul ei toetata otsesest teenuste osutamisest, vaid teenuste arendamisest. Antud nõue on kehtestatud riigiabi välistamise tingimuse täitmiseks nii, et riigiabi ei saa ettevõtja, kelle huvides teadus- ja arendus asutus teeb teadusarendustegevust, kasutades teadusinfrastruktuuri. Samas on vajalik täpsustada, et üldjuhul ei ole teadus- ja arendusasutused riigiabi saajad. Meetme raames toetuse andmise eesmärgiks on konkurentsivõime ja teadustöö läbiviimisega seotud riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuri väljaarendamine. Avalik-õiguslike ja riigi teadus- ja arendusasutuste ning sihtasutuste puhul, kes oma põhitegevuse iseloomult (avalikes huvides ning riigi poolt eraldatud vahenditega tehtavad tegevused, teadus- ja arendustegevus) ei ole riigiabi saajad. Kuna eelnimetatud asutused saavad oma tegevusest saadud tulu üksnes reinvesteerida asutuse põhitegevusse (mitte jagada kasumit nt aktsionäride vahel), ei saa nimetatud asutused sellega turul konkurentsieelist.

§ 29 sätestab toetuse saaja ja partneri õigused. Toetudes perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seadusele, on uue ja olulise muudatusena lisandunud toetuse saajale õigus oma seiskohtade

esitamiseks. Antud muudatus annab toetuse saajale võimaluse enne otsuse tegemist oma tegevusi ja tegevuste taustategureid selgitada ja põhjendada. Vastavalt eeltoodule on tal õigus esitada oma seisukohad enne: 1) ettekirjutuse tegemist; 2) taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamist või muutmist, välja arvatud juhul, kui toetuse saaja taotlus rahuldatakse täielikult; 3) finantskorrektsiooni otsuse tegemist.

Toetuse saajal on õigus saada rakendusüksuselt informatsiooni ja nõuandeid, mis on seotud õigusaktides sätestatud nõuete ja toetuse saaja kohustuste täitmisega. Juhul kui toetuse saajal tekib kahtlus, kas ta pole nõuetest ja määrusega sätestatud tingimustest õigesti aru saanud, siis edaspidiste ebakõlade ja võimalikke rikkumiste vältimiseks peab ta konsulteerima rakendusüksusega. Rakendusüksus võib vajadusel pöörduda määruse tõlgendamiseks rakendusasutuse poole.

Eelnõu § 30 sätestab rakendusüksuse kohustused lisaks struktuuritoetuse seaduse § 8 lõikes 2 loetletud ülesannetele.

Eelnõu § 31 sätestab finantskorrektsioonide tegemise vastavalt perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse 3. peatüki 12. jaole. Finantskorrektsiooni otsus tehakse ja toetus nõutakse tagasi vastavalt perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse §-des 45-47 ja ühendmääruse §-des 21-23 sätestatule.

III EELNÕU VASTAVUS EUROOPA LIIDU ÕIGUSELE

Käesoleva eelnõu aluseks on struktuuritoetuse seadus ja selle alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrused.

Käesolev eelnõu on kooskõlas ka struktuuritoetuse seaduse aluseks olevate järgmiste Euroopa Liidu määrustega:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted ühisesse strateegilisse raamistikku kuuluvate fondide – Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi – kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1301/2013, 17. detsember 2013, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja majanduskasvu ja tööhõivesse investeerimise eesmärgiga seonduvaid erisätteid ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1080/2006;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 1300/2013, mis käsitleb Ühtekuuluvusfondi ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1084/2006.
- Euroopa Komisjoni määruse (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks.

IV MÄÄRUSE MÕJUD

Tegevuste eeldatav mõju läbivatele teemadele

Rahastatavate projektide eeldatav mõju läbivatele teemadele on vähemalt neutraalne. Tegelik mõju sõltub paljuski rahastatavatest projektidest, alljärgnevalt on kirjeldatud võimalikke kokkupuutekohti.

Keskkonnahoid ja kliima

Tõenäoline on mõningate keskkonnaga seonduvate projektide, nt Eesti Keskkonnaobservatooriumi toetamine, mille tegevused puudutavad mh elurikkuse, keskkonna saastekoormuse, ressursitõhususe ja kliimarisikide valdkonda. Eesti Keskkonnaobservatoorium on Eesti teadusasutuste ühiselt arendatav keskkonnauuringute eksperimentaaljaamade võrgustik, mis ning katab integreeritult keskkonnauuringute kolme teadussuunda: atmosfääri-, maapõue- ja kliimauuringud; bioloogilise mitmekesisuse uuringud; merekeskkonna uuringud. Vaatluste ja eksperimentaalsete uuringutega on hõlmatud nii elusloodus kui elukeskkonna seisund, samuti strateegilised loodusressursside uuringud.

Võrdsed võimalused

Kuna kõigile ehitusprojektidele laienevad seadusest tulenevad kohustused ligipääsu võimaldamiseks liikumispudega inimestele, siis juhul, kui infrastruktuuri projektide raames toimuvad hoonete ehitustööd, on tagatud juurdepääs puudega inimestele. Infrastruktuuri toetuskeemi raames toetatavate tegevuste puhul ei ole piiratud juurdepääsu erinevatele sotsiaalsetele rühmadele tulenevalt soost, vanusest või rahvusest (nt infrastruktuuri ühiskasutuse võimaldamisel). Tõenäoline on mõningate tervishoiuga seonduvate projektide toetamine (nt Eesti Genoomikakeskus, Riiklik siirdemeditsiini ja kliiniliste teadusuuringute keskus SIME), mille tegevustel on puutumus naiste ja meeste elu pikkuse ja kvaliteedi mõjutamisega.

Tegevuste elluviimisel tuleb elluviijal ja partneritel järgida Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse nr 1303/2013 artikli 7 „Meeste ja naiste võrdõiguslikkuse edendamine ja mittediskrimineerimine“ ja artikli 8 „Säästev areng“ nõudeid.

Infoühiskond

Üheks meetme tegevuse eesmärgiks on soodustada koostööd teadus- ja arendusasutuste, ettevõtete ja teiste partnerite vahel (teenuste pakkumine, teadusinfrastruktuuri ühiskasutuse võimaldamine). Teenuste osutamise korraldamisel on olemas puutumus IKT lahenduste kasutusega, tõenäoline on mõningate IKT-ga seonduvate projektide toetamine, nt Eesti teaduse ja hariduse andmeside optiline magistraalvõrk (teadusasutustele vajaliku kaasaegse andmesideühenduse pakkumine), Eesti e-varamu ja kogude säilitamine (mh portaal erineva digitaalse informatsiooni kättesaadavuse suurendamiseks), Loodusteaduslikud arhiivid ja andmevõrgustik NATARC (eri sihtrühmade juurdepääs andmetele ja kogudele tarkvararakenduste ja andmebaaside kaudu, andmete analüüsivõimaluste pakkumine jms). jms. Lisaks on meetme tegevuse üheks fookuseks nutika spetsialiseerumise kasvualdkondade arenguvajadustega arvestamine. Nutika spetsialiseerumise kasvualdkondade hulka kuulub IKT (horisontaalselt läbi teiste sektorite), aidates seega kaasa IKT-sektori lisandväärtuse ja uuenduslikkuse kasvule.

Regionaalareng

Teadus- ja arendusasutused, mis kuuluvad meetme tegevuse sihtgruppi, paiknevad peamiselt Tallinnas ja Tartus. Selle tõttu võib esile tuua kokkupuutepunkti suuremate linnapiirkondade arengueelduste parema ärakasutamise, aidates kaasa linnapiirkondade omase potentsiaali ärakasutamisele teadus- ja arendustegevuse ning sellega seotud teadmismahukama majanduse konkurentsivõime kasvatamisel. Teatav puutumus võib olla toimepiirkondade tervikliku arengu soodustamisega (keskuste ja keskus-tagamaa sidustatud areng) ning piirkondade vaheliste seoste ja koostöö tugevnemisega eelkõige rahvusvahelistes infrastruktuurides ja nende

võrgustike töös osalemise toetamisega. Tõenäoline on regionaalarenguga seotud objektide, nt Infotehnoloogiline mobiilsusobservatoorium IMO ja Eesti osalus ESS (Euroopa Sotsiaaluuring) toetamine, millel võib olla kaudsem mõju toimepiirkondade sisesse ja piirkondade vahelise sidustatuse tugevnemisele, võimaldades anda selleks edaspidi paremat rakendusuringute alast sisendit.

Riigivalitsemine

Meetme tegevus panustab eesmärki tagada kvaliteetsed ja hästi ettevalmistatud eelnõud. Toetuse andmise tingimuste väljatöötamisel on tuginetud valdkondlikele strateegiatele ja riiklikele prioriteetidele. Meetme tegevuse väljatöötamisse on kaasatud koostööpartnerid (SA Archimedes, SA Eesti Teadusagentuur, Rahandusministeerium, valdkondlik komisjon). Kaasamine tagab huvigruppide seisukohti arvestava ning läbimõeldud eelnõu väljatöötamise.

V MÄÄRUSE JÕUSTUMINE

Määrus on kavandatud jõustuma üldises korras.

VI EELNÕU KOOSKÕLASTAMINE

Eelnõu esitati ametlikuks kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Keskkonnaministeeriumile, Siseministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile ja Riigikantseleile eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu ja arvamuse avaldamiseks positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutustele, Eesti Teaduste Akadeemiale, Eesti Arengufondile, SA-le Archimedes ja SA-le Eesti Teadusagentuur.

Maarja Adojaan
asejuhataja teadusosakonna
juhataja ülesannetes